Ion Frunzetti

PICTURA CONTEMPORANA ROMÂNEASCA

EDITURA MERIDIANE

Ion Frunzetti

PICTURA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ

320.613

EDITURA MERIDIANE
București, 1974

Cuvînt înainte

În al treizecilea an de la insurecția armată antifascistă națională, într-o etapă de densă interacțiune a tuturor domeniilor de activitate socială, ce pot contribui să definească surplusul de autoconștiință cîștigat de fiecare membru al societății socialiste românești în acest răstimp, este firesc ca și mișcarea artistică a României contemporane să-și ia răgazul de a privi atît îndărăt, la ceea ce s-a realizat, cît și înainte, la ceea ce urmează să se înfăptuiască. Retrospectiva mentală pe care ne-o prilejuiesc evenimentele înălțătoare de inimi ale anului 1974, devine, astfel, o sursă de învățăminte pentru noi, tot atît cît și o sursă de mîndrie, sau de eventuale stenice căinți, generatoare ale dorinței de ameliorare a unei munci care și-a însemnat triumfurile datorate aceluiași entuziasm care i-a prilejuit și temporarele eclipse.

Arta plastică românească a contemporaneității nu are de ce să se dea îndărăt de la privirea critică, analitică, investigatoare, curajos îndreptată, ca un fascicol de raze Roentgen, spre propriile ei plăsmuiri, spre temeiurile lor adînci, lăuntrice, spre structurile lor, succesiv socotite optime, succesiv depășite, rareori cu regrete, totdeauna cu optimismul țintei înalte ce dă puteri. Nu e ușor să reconstitui, la un simplu popas de drum, nici peisajul, nici simțămintele pe care le-ai încercat parcurgîndu-l, pentru că nu e ușor să refaci etapele trăite, cu geografia exactă a conștiinței care le-a trăit. De aceea, încercarea noastră de astăzi este modestă; doar o schiță. Istoricii de artă ai viitorului vor completa-o, desigur. Dialectica anilor de zbucium și de căutări, din 1944 încoace, a însemnat, pe de o parte, intuirea unui țel permanent al artei noastre contemporane, — acela de a sluji, de a fi pusă în serviciul oamenilor, al poporului; pe de altă parte, intuirea mijloacelor prin care poate fi ajuns acest țel. Legarea prezentului cu trecutul, pentru a da o bază solidă viitorului, folosirea, în scopul propulsării înainte a vieții artistice contemporane, a celor mai valoroase tradiții ale picturii și sculpturii românești, instaurate de-a lungul istoriei, n-au fost punct ușor de atins în acest program. Plenitudinea expresivă de azi, ca și perfecta autenticitate și sinceritate a artistului față de sine însuși și față de țelurile artei, pe care o slujesc la noi toți artiștii, sînt bunuri cucerite cu greu. A fost nevoie de renunțarea, îndată după 1944, la exuberanța lirică interbelică și la rafinamentul adeseori alexandrin al sensibilității, pentru ca arta să-și poată reachiziționa o capacitate de abordare a temei semnificative, pe care în istorie pictura, sculptura și grafica o mai avuseseră, în perioada eroică de pe la mijlocul și din a doua treime a veacului trecut, de care se prevalau și în perioada mișcărilor sociale de la începutul veacului nostru, și pe care anii interbelici o făcuseră să fie aproape uitată. Ideea legării programului artistic de realitatea trăită a fost prima teză pe care plasticienii au văzut necesar să și-o propună.

Dar redescoperirea programului social al picturii și sculpturii, din perspectiva unei perfecte sincerități artistice, înseamnă în același timp *introspecție*, pe plan individual, și *prospectare* a necesităților artistice ale masei publicului, pe plan social. Cine postula o *nouă viziune a «istoricului»*, socotit categorie estetică, avea în vedere integrarea, în această categorie, a ideii conștiinței de sine și permanenței unui popor, cu însușirile lui specifice, ca și descifrarea trăsăturilor acestora, specifice în fiecare din componenții lui, în fiecare din manifestările sale, în întreaga-i contribuție culturală la istoria lumii. Valoarea muncii în difinirea omului contemporan, relația lui cu peisajul în continuă transformare al cetății industriale moderne și al satului pe cale de urbanizare, dialogul lui cu natura eternă, cu legile ei cunoscute și cu formele de mitologizare a sentimentelor ce țin adeseori locul cunoașterii acestora, au

putut să fie puse în evidență la modul artistic, nu fără încrîncenări și opintiri. Ca să avem astăzi destule lucrări despre care să putem spune că oferă simboluri emblematice ale realităților noastre, ca să avem portrete cu sens categorial importante nu numai ca documente, ci și ca biografii umane exemplare, precum și tipice scene reprezentative pentru viața noastră actuală, pentru poezia istoriei, rostită fără emfază retorică, cu sentimentul firescului, între ingenuitate și orgoliu reținut, ca să ne putem afirma vitalitatea și în artă așa cum ne-o afirmăm în cultura materială, a fost nevoie de jertfe consimțite din partea fiecăruia dintre slujitorii artelor.

Sutele (și poate chiar miile) de artiști, ce ar fi cîntat poate mai cursiv și mai cu ușurință pe o singură coardă (cea lirică, a sensibilității lor), au fost obligați de propria lor conștiință să renunțe la acest grațios și comod exercițiu, să-și facă sieși violență, să se autoconstrîngă și autoeduce din nou, cu mai multă eficacitate de cît ar fi făcut-o educarea lor de către alții, pînă la a înțelege și a urma cursul vremii, pînă la a descifra cerințele momentului istoric prezent și pînă la a le integra, aceste necesități, ce ne îmbogățesc, nu ne limitează. Virtutea cinstei și a simplității, elocvența limbajului dens, nutrit de stofă emoțională și ideatică, profitul concentrării, sînt bunuri cîștigate azi, și nu de un an-doi, ci în cursul a mai bine de două decenii și jumătate, aproape trei decenii. Ele fac prețul noii arte românești, artă a sacrificării nonnecesarului, a jertfirii analiticului superfluu, a închinării la esențialul plastic, conceput după chipul și asemănarea artei dintotdeauna a poporului român, mai mîndru de sine ca oricînd, mai dornic ca oricînd să-și păstreze libertatea de a spune ceea ce are de spus în istoria, măsurată cu cincinalul, da, dar și cu clipa, mai vrednic ca oricînd în trecut să fie considerat un factor de cultură în lume, mai lacom ca oricînd de muncă pentru autoconstruirea personalității sale, dorită integrală și integrată în sensul mare al evoluției istorice pozitive.

Arta de azi a României este nu numai rezultatul meditațiilor artiștilor asupra caracterelor specifice ale culturii poporului român din totdeauna, ci rezultatul felului specific al poporului român de a rezolva în chip creator dialogul dintre om și lume; inclus în imagini scumpe artiștilor, acest mod de a dialoga cei mai mulți și-l vădesc analog.

Primul contact cu arta României de azi pune, atît pe cunoscătorii mișcării plastice românești din trecut cît și pe iubitorii de artă ce vin din afara sferei noastre de cultură, în situația de a constata cu ușurință, împotriva marii diversități a formelor de manifestare, un foarte net «aer de familie» creațiilor contemporane în domeniul picturii, sculpturii, graficii, artelor decorative și aplicate, artei parietale și statuarei monumentale, ca un semn foarte detașat de ceea ce înseamnă coeziunea ei internă tainică, veșnic prezentă. E vorba de unitatea elementelor diversificate ale aceleiași funciare năzuințe formative, de unitatea profundă de țeluri umaniste a întregii culturi românești contemporane.

Atitudinea estetică a diverselor categorii de artiști poate fi diferită, diferite pot fi soluțiile aflate ori adoptate de fiecare în problemele limbajului plastic, denotînd mai multă ori mai puțină inventivitate, dar marcînd întotdeauna libertatea de expresie și dorința identității cu sine, sincerității artistice depline. Însă dincolo de sistemele de semne specifice, care realizează transmisia de la creator la receptorul de artă, și care rămîn la bunul plac al fiecărei conștiințe de artist, idealul estetic comun se simte. El constă în acordul, programatic stabilit drept țintă a exercițiului spiritual care produce opera de artă, în consensul, mai bine-zis, dintre voința individuală a artistului care are a se exprima pe sine cu ceea ce e mai incandescent viu și original în el, pe de o parte, și voința sa de a formula, ca pe ale sale proprii, așa cum de fapt și sînt, năzuințele, dorurile, aspirațiile și durerile unui întreg popor, ajuns la conștiința de sine, pe de altă parte.

Angajați solidar cu artiștii în procesul evoluției plasticii moderne românești, cercetătorii istoriei artelor, esteticienii și criticii fenomenului plastic, au dus, alături de ei, timp de trei decenii, aceeași viață de luptă cu sine și de autodepășiri, de înfrîngeri și de izbînzi. Furtunile, avalanșele, prăbușirile și înălțările succesive, inerente unei epoci revoluționare, au făcut să se cearnă, pentru conștiințele lucide ale slujitorilor culturii artistice, valorile care îmbogățesc azi istoria gustului, de operele necesitate, în logica istoriei, doar de înaintarea anonimă a producției curente estetice spre termenele ei tactice imediate. De fiecare tablou, sculptură, gravură ori desen, de fiecare obiect de artă decorativă, se leagă cîte un moment al istoriei personale a artistului, cum se leagă și un moment din istoria țării.

Diversitatea tendințelor înregistrate de arta românească de-a lungul deceniilor acestora, slujite de foarte merituoși practicieni, întinde punți temeinice spre arta trecutului nostru artistic, de realizările căruia nu uită arta contemporană. Ele sînt și azi un îndemn în permanență viu, spre stăruință și seriozitate meșteșugărească, spre concentrare psihică, perseverență și elan, pentru exprimarea pasiunii autentice a artei, îndrăgostite de valorile umaniste, condiție primordială a artei noi, fie ca portretistică, peisagistică, ori compozițională. În societatea nouă pe care oamenii muncii o înalță astăzi în patria noastră, totul stimulează orientarea spre aceste țeluri, spre formarea și dezvoltarea la maximum a acelor calități care pot promova în plastică idealul înălțării omului prin forța conștiinței sale. Calitatea nouă, socialistă, a artei contemporane românești, se poate considera parțial datornică și felului specific de a evolua al genului portretistic, și felului cum au îmbogățit peisajul, scena de gen, compoziția istorică, alegoria.

Dacă după prima expoziție colectivă care a demonstrat noua orientare, cea intitulată « Flacăra » din 1948, s-a vorbit cu oarecare îndreptățire despre doar parțiala rezolvare a chipului muncitorului, care rămînea unilaterală, neintegrînd unele din trăsăturile lui esențiale, și anume căldura umană, inițiativa creatoare, voința puternică și călăuzită de gîndire, pe parcursul a mai bine de un sfert de veac s-au înregistrat necontenit remarcabile succese în această privință.

În cadrul efortului general de definire în noua cultură românească a trăsăturilor spirituale și morale ale omului societății socialiste, ca și a locului său în lume și a rosturilor lui, plasticienilor din Republica Socialistă România le-a revenit un rol de seamă. Înțelegerea obiectivelor plasticii contemporane odată integrată conștiinței artiștilor, era firesc ca tendința spre epic, spre compoziție, spre monument, să capete o pondere deosebită. Încă de prin 1948, de la primele expoziții anuale de stat și de la primele regionale, devine evidentă străduința plasticienilor români de a depăși preocupările intimiste, pentru a-și pune probleme psihologice dincolo de predilecția pentru banalele « capete de expresie » adeseori prea puțin expresive. Îndreptîndu-și atenția tot mai consecvent spre chipurile oamenilor din popor, spre trăsăturile fruntașilor culturii, științei și artei progresiste, ale personalităților de seamă din prezentul și trecutul țării, pictorii, sculptorii și graficienii, au căutat în operele lor caracterizarea unor bogate biografii spirituale, punerea în lumină a exemplarității, a trăsăturilor vrednice de dat pildă semenilor, din configurația morală a celor portretizați, fie în opere aparținînd genului portretistic, fie în compoziții. De la marii înaintași ai artei românești, de la Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ștefan Luchian sau Camil Ressu, Jean Al. Steriadi, Iosif Iser și Nicolae Tonitza ori Ștefan Dimitrescu, în pictură, sau de la Ion Georgescu, Ștefan Ionescu-Valbudea, Dimitrie Paciurea și Constantin Brâncuși, Ion Jalea și Cornel Medrea, în sculptură, investigarea lumii de sentimente și idei a omului și exprimarea ei plastică înscrie opere de neuitat în patrimoniul cultural al poporului român. Este de remarcat că artiștii plastici încorporează din ce în ce mai deplin ideea posibilității de a celebra într-un chip nou memoria marilor figuri din trecutul și din prezentul istoriei poporului român și al culturii sale, ca și chipul omului din popor ajuns la conștiința rostului său în lume, și aceasta nu numai prin păstrarea în material durabil a fizionomiei lui, a aspectului persoanei sale fizice, ci și prin metoda proiectării acelor imagini de aspect mai curînd fantastic, compulsate din ecourile sociale, populare, ale unor existențe intrate în legendă. Această tendință își asociază și capacitatea artiștilor români de a extrage învățăminte din lecția artei medievale și din bogatul tezaur al folclorului plastic românesc, încă atît de viu astăzi în lumea satelor și atît de gustat de oamenii de artă și de carte.

În pictură, continuitatea slujirii genurilor enumerate mai sus, ca posibilități de expresie angajată, se poate urmări de-a lungul întregii acestei perioade. Paralel cu abordarea compoziției cu temă socială și istorică, evoluează și portretul, atît în sensul revenirii la o tradiție care a dat în trecut opere remarcabile, cît și în cel al adaptării lui la nevoile limbajului modern. Postulatele marelui curent de gîndire progresistă, ilustrat mai bine ca oricînd în veacul nostru prin noul umanism al popoarelor eliberate ce construiesc socialismul în patria lor, într-un spirit de solidaritate cu proletariatul lumii, luptător pentru drepturile și libertățile sale, pentru o viață demnă și îmbelșugată, sînt și ale gîndirii artistice românești, atît de dense. Ar trebui întreprinsă cîndva — și cred că prilejul începe să se apropie — iată, această a treizecea aniversare ne oferă un imbold, — operația de conspectare a densității

spațiului cultural românesc. Nu de detectare: detectarea subiectivă a normelor acestei densităţi, prin efectele produse în conştiinţa cetăţenilor României de azi, este o experienţă pe care fiecare o face în mediul în care lucrează, vieţuieşte, acţionează ca pivot cultural. Dar conspectarea obiectivă a cîmpului de întreţesere de iradiaţii, a influxurilor culturale, este o operaţie tentantă pentru omul înzestrat cu spirit ştiinţific, de investigare, înregistrare, catalogare şi clasificare a fenomenelor sociale constatate.

De multe ori mi-am imaginat o suită de hărţi ale patriei, care să înfăţişeze, asemeni celor dintr-un atlas lingvistic, densitatea fenomenului artistic românesc, repartizat pe zone geografice, fiecare cu funcţia lor. Într-o hartă aş vedea, de pildă, toate localităţile de pe întreg cuprinsul ţării, de unde s-au ridicat, de-a lungul timpului, talente de artişti plastici, notînd frecvenţa, pe zone, a înzestrărilor pentru una sau alta din artele figurative: pictura murală şi de şevalet, plastică (artă statuară, sculptură de panouri în relief, modelaj de vitrină şi ceramică), grafică de toate speciile. Într-alta, parcă s-ar cuveni să se consemneze monumentele diseminate pe pămîntul ţării şi muzeele deţinătoare de opere de artă românească şi universală, într-o a treia aş crede că tema n-are cum fi alta decît prezentarea localităţilor şi regiunilor ce au inspirat artiştii, în cursul dezvoltării istorice a artelor în ţara noastră. Poate n-ar fi rău să se specifice, în hărţi analitice, consacrate cîte unui gen, în cadrul fiecărei arte (de pildă, la pictură: peisaj, portret, compoziţie de gen, compoziţie istorică, natură moartă), ce anume din zona geografică respectivă a inspirat artiştii, ce a fost celebrat în plastică din realităţile regiunii notate. M-aş încumeta să propun echipei ce s-ar însărcina cu aceasta, împingerea analizei şi mai departe: hărţile să permită comparaţia sincronică şi comparaţia diacronică, diferenţierile dintre epoci. Pentru aceeaşi temă, — de exemplu: « scena de gen în pictură », — să avem hărţi diferite, unele pentru secolul XIX, altele pentru prima jumătate a secolului XX, pînă la revoluţia culturală înfăptuită în anii puterii populare, în sfîrşit o a patra hartă, pentru arta contemporană; pe etape. Îmi imaginez acest atlas plastic, şi-l şi răsfoiesc în închipuire. Văd, întorcînd filă după filă, cum creşte densitatea fenomenului artistic românesc în cursul unui secol şi jumătate de artă modernă, cum prezentul punctează ceea ce viitorul va rezolva.

Prefacerile revoluţionare de după 23 august 1944 au indicat drumul către realitatea vie, ce s-a deschis pe deplin slujitorilor artei. În atlasul nostru plastic imaginar se aprind din ce în ce mai dese şiruri pe harta ţării, punctele luminoase ale pătrunderii pe tot terenul de medalie al ţării, a artei investigatoare de realitate. Freamătul ţării întregi redeşteptate, solicitate la o viaţă nouă, activă, productivă din plin, a magnetizat pictorii; o vreme a pus probleme de conştiinţă întregii suflării plastice, a decis închinători ai efemerului agreabil să caute şi să vadă permanenţele grave ale sufletului nostru.

Construcţiile industriale şi de utilitate obştească, şcolile, teatrele şi palatele în care se adăposteşte cultura pusă la îndemîna celor mulţi, popularizează detaşamente de comentatori voluntari cu penelul, cu creionul şi peniţa. Sarcinile artei adresate unui public nou cer cunoaşterea vieţii şi muncii eroilor din viaţa de fiecare zi care constituie obiectul şi publicul acestei arte. Chipul omului nou se desluşeşte şi se precizează cu trăsăturile lui morale exemplare, din contactul direct al artiştilor cu viaţa patriei, pe tot cuprinsul ei.

În ultima vreme, portretul fizic şi moral al ţării a început să fie consemnat pentru istorie odată cu procesul constituirii noului lui aspect. Arta nu mai aşteaptă. Întîmpină. Caută şi prevede. Investighează şi descoperă. Cum a trecut vremea păstoriţelor de convenţie ale rococoului, a trecut şi vremea muncitorilor de convenţie, confecţionaţi în atelier prin modele-actori, costumaţi în salopete. La marile combinate metalurgice, la Hunedoara, Galaţi, Reşiţa, la uzinele şi fabricile ce răsar şi se înmulţesc într-un ritm nemaiîntîlnit, pe tot cuprinsul ţării, în oraşele ce apar ca din pămînt, acolo unde pînă mai ieri erau doar scaieţi, roci sterpe şi colibe, în regiunile miniere şi forestiere, în gospodăriile agricole colective, pe întinsul brăzdat de tractoare al cîmpurilor patriei, în localităţile de odihnă şi sănătate unde-şi petrec vacanţa sutele de mii de oameni ai muncii, artiştii sînt şi ei prezenţi: înregistrează, notează, fac schiţe.

Harta din atlasul plastic a marcat, totodată, în anii trecuţi, o mare afluenţă de artişti la Tulcea şi Sulina, la Ostrov, în Deltă şi pe litoral, reeditînd la altă dimensiune fenomenul interbelic al « şcolii de la Balcic », şcoală de pleinairişti cu un prestigiu liric recunoscut. Astăzi, litoralul reclădit modern atrage multe talente care-l consemnează în culoare, dar

artiștii nu se îndreaptă doar ca spre o vilegiatură, ci și ca spre un loc al amplasării marilor lor proiecte monumentale, operele lor statuar-decorative etc. Dobrogea cunoaște, în gospodăriile ei agricole, echipe care depun, cîteva luni pe an, toate eforturile pentru a surprinde cît mai mult și mai adînc din firea și munca meritorie, adesea eroică, a colectiviștilor. N-am să uit impresia festivă de vernisaj pe care mi-a lăsat-o, acum cîțiva ani, la un 23 august, întru-un sat din apropierea Mangaliei, la Limanu, publicul venit să vadă expoziția de pictură și grafică deschisă într-o sală a frumosului cămin cultural, care înfățișa munca unei echipe de pictori, nici convorbirile criticilor și artiștilor cu publicul de la Medgidia, în cadrul simpozioanelor puse sub semnul «culturii Hamangia», nici interesul pentru artă al colectiviștilor de la gospodăria agricolă din satul 2 Mai, în apropierea graniței bulgare, pe litoral, unde pictori și sculptori au lucrat mai multe veri, și nici Ostrovul anului 1973, de unde au ieșit minunile atît de obișnuite azi încît nici nu mai simte nimeni nevoia să le înregistreze laudativ. Dar ele există. Acțiunea lor, de asemenea. Întinderea patriei revelează nuclee continui de artă, filiale și cenacluri. Aprinzîndu-se pe harta mea imaginară mici becuri colorate în atîtea localități unde hărnicia muncitorilor se întrece cu a artiștilor ce-i admiră și-i proslăvesc în operele lor, acolo văd aievea spațiul artei noi. Toate acestea, atlasul le va înregistra.

Dar ceea ce nu va putea să cuprindă nici una din hărțile artistice a căror întocmire o tot imaginez, este calitatea cu precădere nouă a imaginilor realizate de artiști, o autenticitate pe care numai contactul cu realitatea vie, deci cunoașterea nemijlocită a vieții, o poate conferi operelor ca lucrări izvorîte dintr-o mare exigență. În expozițiile artelor plastice de după fiecare vară de documentare o constantă este tendința aceasta către autenticitate, către eliminarea oricărei urme de atitudine idealizatoare, către considerarea miracolelor noului — subiect de toate zilele. Realiatatea nouă a patriei noastre în plin avînt de construire a socialismului n-are nevoie de «idealizare» ca să fie frumoasă. Există în ea elementele unei arte de stil monumental, prin proporții ca și prin armonie și echilibru, prin ritmul intens ca și prin adîncimea expresivă a forțelor sufletești puse în joc. Față cu realitatea, echipele harnice ale artei noi învață să fie simple în formulare și mari fără grandilocvență, neostentative. Pura constatare a faptelor implică măreția epocii, consemnarea lor artistică, cu veridicitate și smerenie față de sensul moral al acestui adevăr istoric, înseamnă implicit, prin simplitatea ei, fapt artistic. Cunoașterea adevărată duce la creație adevărată. Undeva, în adîncimile artistului, se pun în mișcare resorturile care au mișcat sufletul constructorilor litoralului, hidrocentralelor, orașelor industriale noi, marilor combinate metalurgice și chimice etc. Asistăm la o înnoire stilistică dictată de viața însăși conștiinței artistice reflectate în stil. Că în expoziții colective, de o mare consecvență tematică, participanții pot săvîrși miracolul de a-și păstra neatinse valențele stilurilor personale, extrem de diverse și de diferențiate, slujind întotdeauna, într-un limbaj evoluat, modern, fără concesii făcute didacticismului și naturalismului ori descriptivismului ilustrativ și plat, același ideal al calității estetice pe care ei îl urmăresc și în restul expozițiilor, de grup ori personale, este un lucru greu de crezut pentru cine n-a văzut nici una din aceste manifestări, dar este un fapt real. Accesibilitatea operei este dată de tensiunea pasională a imaginilor, de patosul lor epic, și fără «rabat de calitate».

Pe terenul fecund al unei asemenea problematici, s-au dezvoltat în ultimii ani mai numeroase tendințe și orientări plastice decît oricînd altădată în cultura românească. Problematica artei contemporane universale, către care școala românească rămîne continuu deschisă, impune cercetări fundamentale în materie de limbaj expresiv, și în bună parte, sistemul de semne utilizat într-o tehnică artistică depinde și de accesibilitatea operei și de forța ei de convingere. Privite în ansamblul lor, și în linii mari, aceste tendințe investigatoare au, pînă la un punct, un numitor comun, același cu cel al principalelor tendințe ale artei mondiale. Se petrece aici, ca peste tot, o confruntare între expresia artistică și realitatea metamorfozată de experiența înfrîngerii naturii și de experiențele sociale ale secolului XX. Probleme ca acelea pe care le pune existența raporturilor dintre revoluția tehnico-științifică și viața culturală, dintre tehnologie și artă: fie raporturi reactive, compensatorii, care duc la dezvoltarea unor forme de expresie mai apropiate de capacitățile vitale elementare ale omului, mai ușor integrabile în sistemul unor valori spirituale permanente, trăind în istorie, ori chiar și dincolo de istorie; fie raporturi de paralelism, din care s-au născut și se mai nasc în continuare acele forme de

expresie, de o varietate greu definisabilă — toate însă mărturii ale permeabilității artei față de valorile înnoitoare de mediu ale tehnicii, ba chiar ale unei « stări de revelație » față de semnificațiile și posibilitățile acestor valori, menite să schimbe viața omului și raporturile lui cu lumea, sînt probleme care acoperă o bună parte din preocupările și căutările artiștilor români, și pe drept cuvînt.

Dar zona explorată continuu cu un interes crescînd și diversificat, este cea a artei plastice angajate, care-și caută cu luciditate și îndrăzneală raza de acțiune educativă, în sensul cel mai larg umanist al cuvîntului. În această direcție, gen tradițional major, pictura a încercat numeroase experiențe și a obținut reușite, caracterizate prin accentul pus pe sinteza dintre modernitate și accesibilitate. Este de asemenea interesantă, prin durabilitatea ei în ceea ce privește succesul la numeroase categorii ale publicului, direcția — cea mai vizibil integrată tradiției — a unui lirism pictural, care duce mai departe, indiferent dacă într-o viziune figurativă sau frizînd nonfigurativul, valorile fanteziei și armoniei cromatice caracteristice marilor momente ale picturii românești din secolele XIX și XX, ca și unei întregi direcții în plastica tridimensională. Se configurează tot mai clar, tot mai puternic și mai de nedezmințit, faptul că există modalități, proprii poporului român, de a rezolva în chip creator dialogul insului cu lumea.

Mulți pictori sînt preocupați de problema construcției prin culoare, fără a renunța la acest mediu muzical al tonurilor racordate într-o notă calmă, lină, de bunăvoință lirică în fața universului natural și uman, și care este în mare parte cel al picturii românești.

Avînd ca punct de plecare creația folclorică, în cromatica sau motivele ei ornamentale, o serie de pictori reușesc să obțină sinteze imagistice, stenice, cordiale, de plăcut efect vizual. Prin refacerea schemei de constituire a ornamentului folcloric, proiectat în spațiul tridimensional, sculptorii noștri creează un stil, tot așa cum pictorii noștri se ingeniază să descifreze în limbajul lor cromatic magia covorului popular, a picturii pe sticlă ori a motivelor prestigioasei noastre ceramici.

Arta românească a viitorului sfert de veac va trebui să se configureze în așa chip încît să permită a se vedea compatibilitatea ei cu celelalte forme de manifestare a conștiinței sociale, și cu dezvoltarea societății socialiste românești, în genere. În acest scop activitatea artistică are datoria să țină pasul continuu cu progresele realității sociale, cu funcționarea, din ce în ce mai desăvîrșită, a noului tip de relații între oameni, determinate de schimbările survenite în structura societății, cu cunoașterea științifică a societății, atît ca *structură* cît și ca *proces istoric*, în devenirea ei vie, cu progresele științei și tehnicii moderne.

Arta nu este doar realitatea lumii obiective cifrată, ci este ecoul dialogului dintre conștiință și univers, este confesiunea, înfiorată de frumusețea actului comunicării, a unui om viu către alți oameni, pe care dorește să-i facă la fel de vii, în același fel viii. Epoca noastră vădește o mare apetență a consumului de obiecte artistice, și setea de frumos a omului adus de curînd la înțelegerea artei este nețărmurită.

În țara noastră, consumatorul cel mai numeros al artei, atît cel de la oraș cît și cel de la sat, nu s-a impregnat din fericire decît arareori de spiritul prefabricatului meta-artistic industrial, care mahalagizează gusturile. El își are însă rădăcinile gustului împlîntate într-o tradiție națională. La această tensiune a nevoii estetice caută să răspundă, în marea majoritate a cazurilor, cu diverse formulări proprii, pătrunse însă de același spirit, arta contemporană. Este legitimă așadar, la un mumăr mare de artiști din toate generațiile, prezența rezonanței purificate a acestor direcții artistice existente în arta populară. Arta contemporană românească cultivă tradiția națională, ca și pe cea universală, întîlnite pe teritoriul țării într-o formulă cu totul aparte. Întreținerea acestor tradiții creează posibilitatea înnoirilor autentice, cuceririle noi în expresie bazîndu-se pe cît posibil pe cele anterioare.

Înțelegînd că artistul trebuie să contribuie la educația estetică a maselor în primul rînd prin creație, artiștii români creează de obicei într-un spirit (pentru marea majoritate a operelor expuse) accesibil privitorului deprins cu decorativismul expresiv, logic, riguros, și cu exuberanța sensurilor sentimentale ale artei populare. În sensul acesta, se poate vorbi nu numai de educarea publicului de către artist, ci și de o determinare a gustului artistului, venită din partea publicului. În momentul acesta, cînd viața socială se desfășoară cu o vigoare sporită, aducînd la cunoașterea artei și culturii categorii noi de cetățeni și tinzînd să facă din fiecare ins un amator de artă și literatură, gustul maselor are o influență hotărîtoare auspra efervescenței creatoare a artiștilor. Faptul e vizibil în expozițiile curente, necontenit.

Totuși, numărul mare de expoziții individuale și colective nu reprezintă singurul mod în care artiștii din România înțeleg să contribuie la satisfacerea nevoilor estetice ale poporului. Noua construcție socialistă a orașelor oferă alte numeroase prilejuri de integrare a artei în arhitectura și urbanistica modernă, noua viață urbană la care acced tot mai mulți impune un nou simț al interiorului casei, al funcționalității obiectelor cu care ne înconjurăm. Frumosul devine o dimensiune a vieții cotidiene, cum s-a spus, a celei colective ca și a celei individuale.

Piețele publice, fațadele de clădiri cu destinație de masă, ca și interioarele celor frecventate de numeroși cetățeni (școli, teatre, cămine culturale, instituții de sănătate publică și sport, biblioteci, săli de concert etc.), se împodobesc uneori, încă destul de rar, cu pictură monumentală sau cu decorații monumentale în concordanță cu arhitectura; artei de for public i se adaugă o artă de consum continuu, de asemenea obștesc, capabilă să exercite, chiar dacă nu e privită cu intenția expresă de a fi apreciată estetic, o influență neintenționată asupra publicului, cu atît mai importantă cu cît lipsa ei de ostentație în a educa e mai eficace.

Cel mai eficient mijloc de « educare » a gustului estetic al maselor, într-o bună măsură gata educată de contactul cu arta populară, cu creația vie a țăranului român, este operația pe care o pot face artiștii autentici, de a revela maselor virtuțile implicate în tradiția lor națională. În procesul funest de despersonalizare a artei, pe care îl provoacă pe plan mondial moda, schimbătoare de la o zi la alta și inconsistentă ca temeiuri, artistul din țări ca România, cu străvechi tradiții de artă, poate avea un rol salutar. Dacă se aplică din suflet, cu tot entuziasmul, așa cum fac artiștii români din toate generațiile, la marea operă de revalorificare, cu mijloacele artei moderne, a tezaurului de idei, de sentimente și de intuiții despre lume și viață, moștenite de la începuturile mijirilor de conștiință de sine ale acestui talentat și harnic popor, integrîndu-și eforturile în politica de stat, care este aceea a sprijinirii artei, în cadrul revoluției culturale ce se desăvîrșește, artiștii sînt factori activi în trezirea gustului artistic al maselor și în opera de desfășurare a energiilor lor creatoare și în domeniul estetic.

Educarea insului pentru valorile praxiologiei, pentru muncă, vine, ciudat, prin înțelegerea axiologiei care o dublează. Practica formează caractere, care se valorifică ieșind din ea, înspre lumea valorilor, între care frumosul e un semnal sensibil al adevărului și binelui, s-ar spune. La evidențierea lui din lumea naturii slujește artistul, care de la o vreme ajunge să dubleze această lume cu una a artefactului, propunător de substanțiale organizări noi ale mediului vieții umane. De la artist emană un nou regn: cel al produsului estetic. Consumarea acestui produs nu-l consumă, ca pe celelalte produse industriale, ci-l lasă intact, să se adauge la universul obiectelor între care trăim, ca o floră ciudată, generată voit. Curios este și că, spre deosebire de alte *obiecte*, cu care stabilim relații « *reale* » (de la res-rei, lucru), obiective, cu obiectele investite cu sens estetic stabilim relații *personale*, ca și cu niște semeni umani. Lumea artei ne obligă la efuziuni afective, la dragoste. Operele de artă *le iubim*. Chiar dacă doar *ne plac*, ele se adresează tot simțămintelor noastre și ne răsplătesc preferința pe care le-o acordăm, căci ne răsfață, ne întorc simpatia adresată lor, sub forma satisfacției resimțite la apropierea lor. Această « educație sentimentală » este profitabilă eticii.

Avem mulți artiști în țară? Profesioniști, organizați, cam unul la 10 000 de locuitori, aproape 2 000 la 20 000 000! Numai capitala României Socialiste numără astăzi peste 800 de artiști profesioniști, din care cam 500 de pictori și sculptori împreună — printre aceștia și nume mari ale vieții plastice a țării. Este legitimă încrederea pe care le-o acordă publicul. Într-o lume în care temeliile etice ale omului sînt puse necontenit la încercare, răspunsul dat de plastica românească, încrezătoare în veșnica valoare a speței umane, încrezătoare în destinul cultural al colectivităților cu tradiție națională și în energiile incluse în fiecare ins pătruns de marile idealuri progresiste ale libertății și justiției sociale, este un imn optimist închinat viitorului umanității.

ION FRUNZETTI

Reproduceri

Anastase Anastasiu (n. 1918)
STRADA
La rue
The Street
Die Straße
Улица
←

Constantin Albani (n. 1938)
PARTIDULUI
Hommage au parti
Homage to the Party
Für die Partei
Партии

Virgil Almășanu (n. 1926)
COMPOZIȚIE
Composition
Composition
Komposition
Композиция

→

Andrassy Zoltán (n. 1910)
VALURILE PORNESC
Manifestation
Demonstrators Moving in a Surge
Demonstration
Демонстрация

Gheorghe I. Anghel (n. 1938)
PODUL DE LA VADUL OII
Le Pont de Vadul Oii
Bridge over the Danube
Die Brücke von Vadul Oii
Мост у Вадул-Оий

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ IAȘI

320.613

Petre Abrudan (n. 1907)
PELAGHIA ROȘU ÎN LUPTA DE LA FÎNTÎNELE (1848)
Scène historique
Revolutionary Scene (1848)
Pelaghia Roșu im Kampf bei Fintinele (1848)
Пелагия Рошу в сражении у Фынтынеле

Sorin Ilfoara (n. 1950)
LEONORE
Mecanic
Modernist
Allegorie
Allegorie
Аллегория

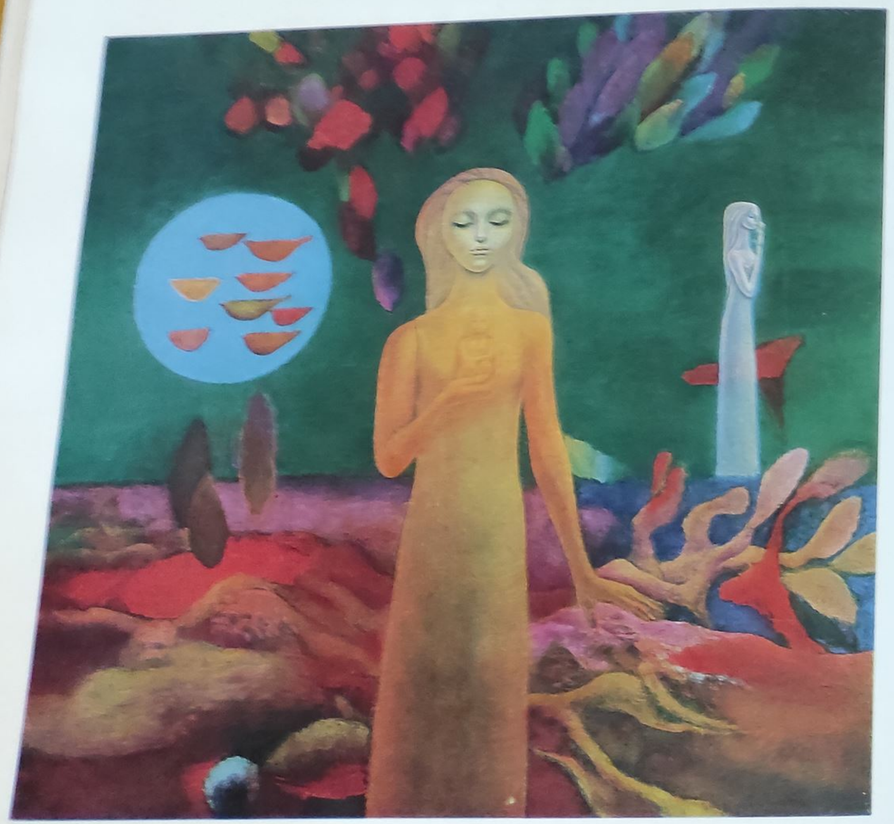

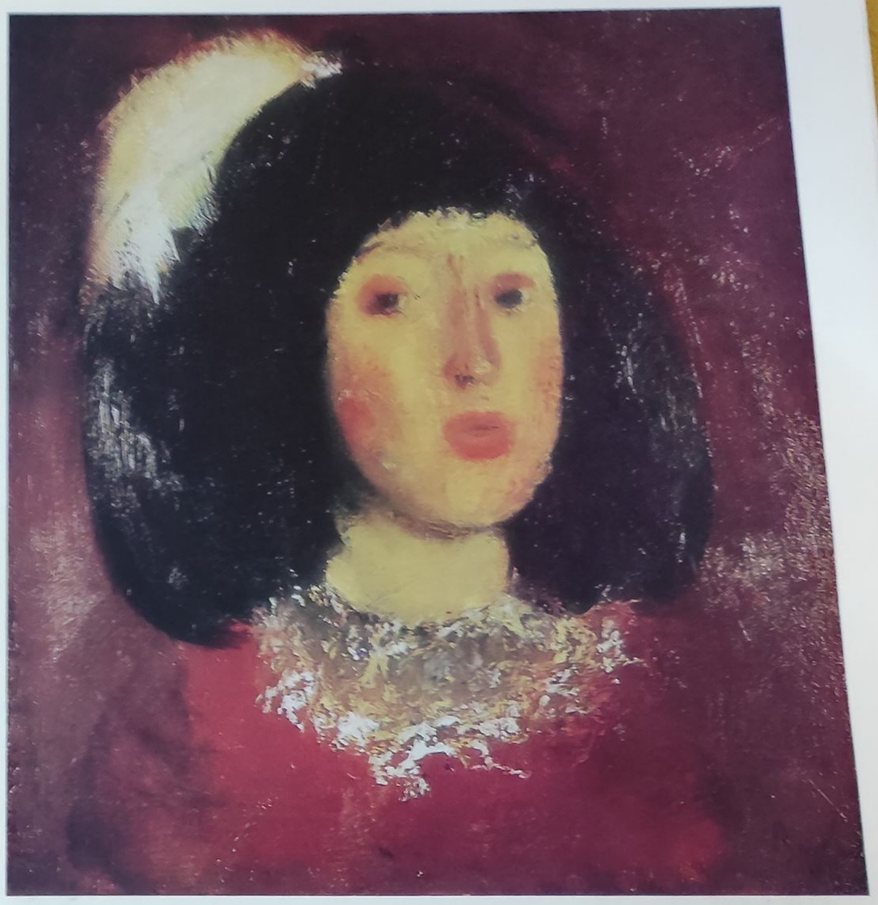

Corneliu Baba (n. 1906)
PORTRET
Portrait
Portrait
Porträt
Портрет

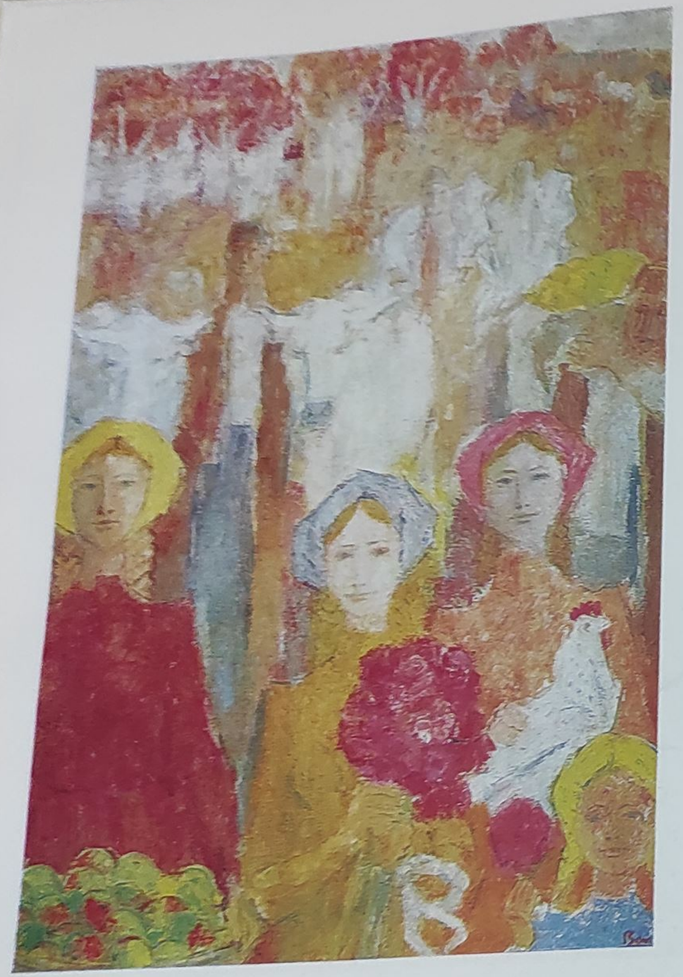

Iosif Bene (n. 1903)
OFRANDĂ
Offrande
Offerings
Opfergabe
Дар

Horea Bernea (n. 1938)
DEAL
Colline
The Hill
Hügel
Холм

Mihai Bandac (n. 1939)
TOAMNA PE VALEA PRAHOVEI
L'automne sur la Vallée de la Prahova
The Prahova Valley in Autumn
Herbst im Prahovatal
Осенью в Долине Прахоовы

Ion Bănulescu (n. 1935)
MERGÎND ÎNAINTE
Vers l'avenir
On the March
Immer vorwärts
Идя вперед

Ion Bitan (n. 1924)
PĂMÎNT FERTIL
Terre fertile
The Fertile Soil
Fruchtbare Erde
Плодородная земля

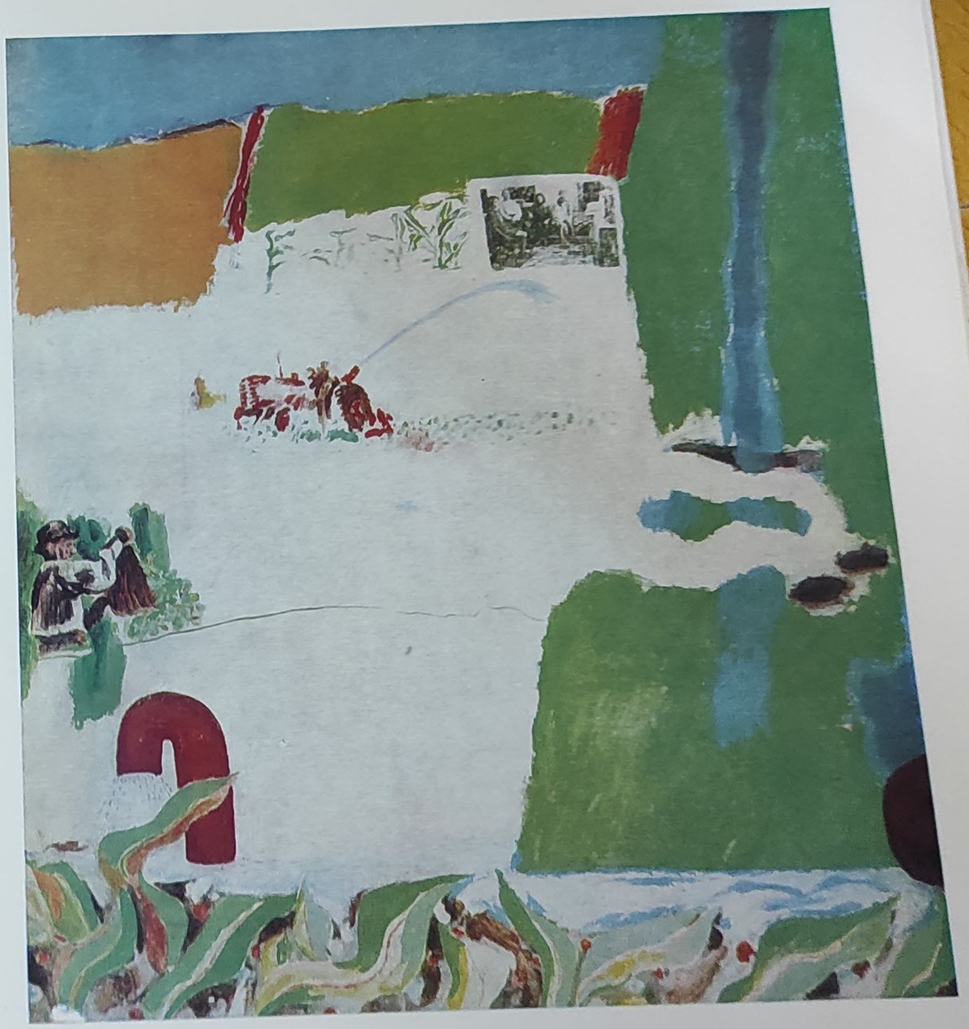

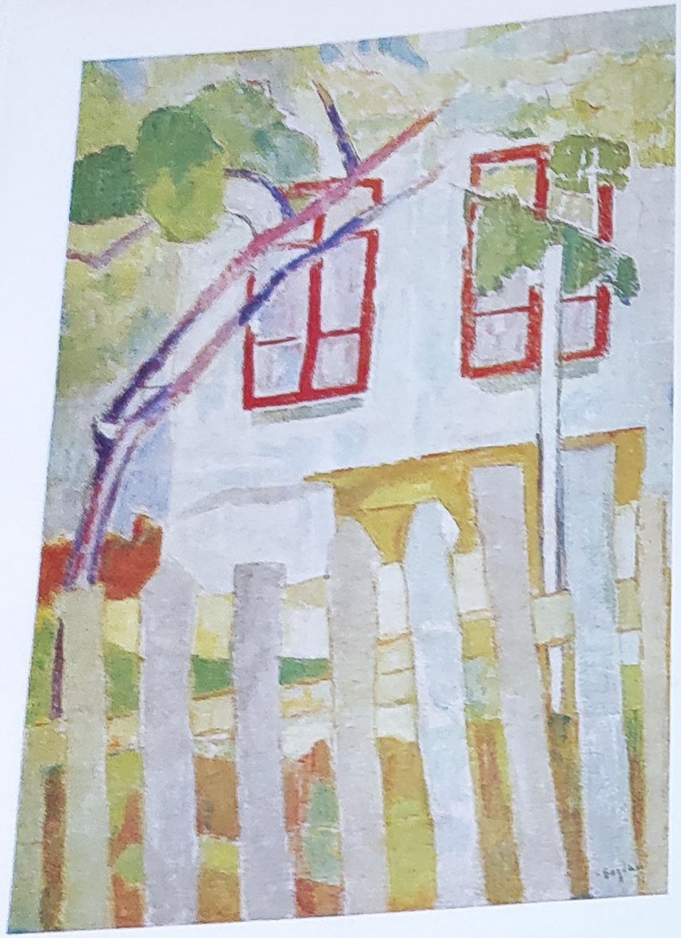

Catul Bogdan (n. 1897)
GRĂDINĂ
Jardin
Garden
Garten
Сад

Constantin Blendea (n. 1929)
PEISAJ
Paysage
Landscape
Landschaft
Пейзаж

Vasile Brătulescu (n. 1916)
ÎNTOARCEREA DE LA CÎMP
Le Retour des champs
Back from the Fields
Heimkehr vom Feld
Возвращение с поля

Traian Brădean (n. 1927)
VICTORIE
Victoire
Victory
Sieg
Победа

Henri Cassard (n. 1956)
PLANTA ORNAMENTALĂ
Plante ornementale
Ornamental
Zierpflanze
Декоративное растение

Spiru Chintilă (n. 1920)
AUGUST, 1944
Août 1944
Liberation Day
August 1944
Август 1944 г.

Brăduț Covaliu
(n. 1924)
PE OGOARE
Sur les champs
In the Fields
Auf dem Feld
На полях

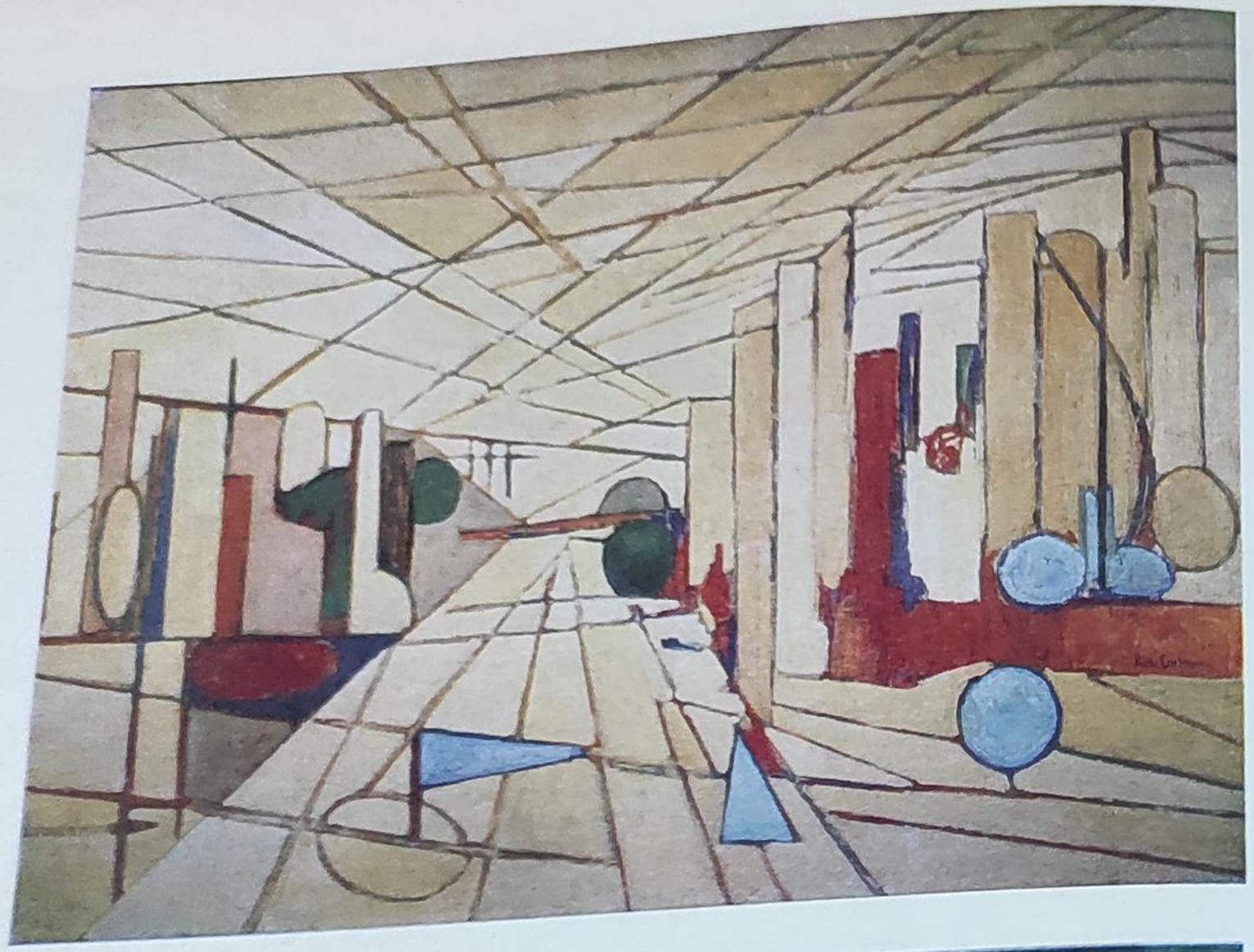

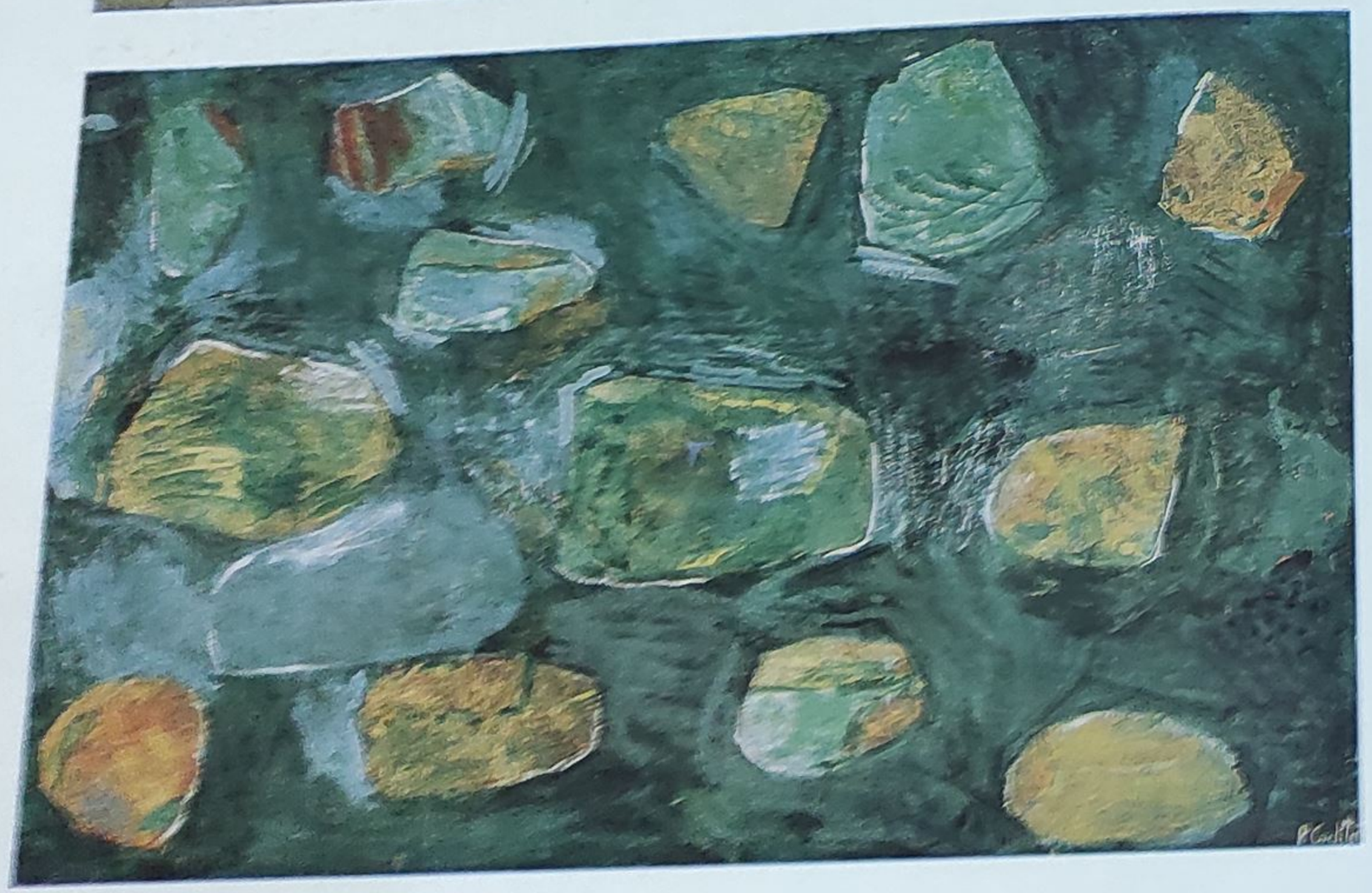

Radu Costinescu (n. 1931)
PEISAJ URBAN
Paysage urbain
Townscape
Städtische Landschaft
Городской пейзаж

Pavel Codiță (n. 1916)
COMPOZIȚIE
Composition
Composition
Komposition
Композиция

Nicolae Constantin (n. 1936)
DANS RITUAL
Danse rituelle
Ritual Dance
Ritueller Tanz
Обрядный танец

Vasile Grimare (n. 1939)
PLAJĂ
Plage
On the Beach
Strand
Пляж

Alexandru Cumpănă (n. 1922)
SIMBRA OILOR
Une fête folklorique
Folk Festival
Schafauftrieb
Традиционный народный праздник

Aurel Cupe (n. 1909)
DEAL CU POMI ÎNFLORIȚI
Arbres en fleurs
Trees in Blossom on a Hill
Hügel mit blühenden Bäumen
Холм с деревьями в цвету

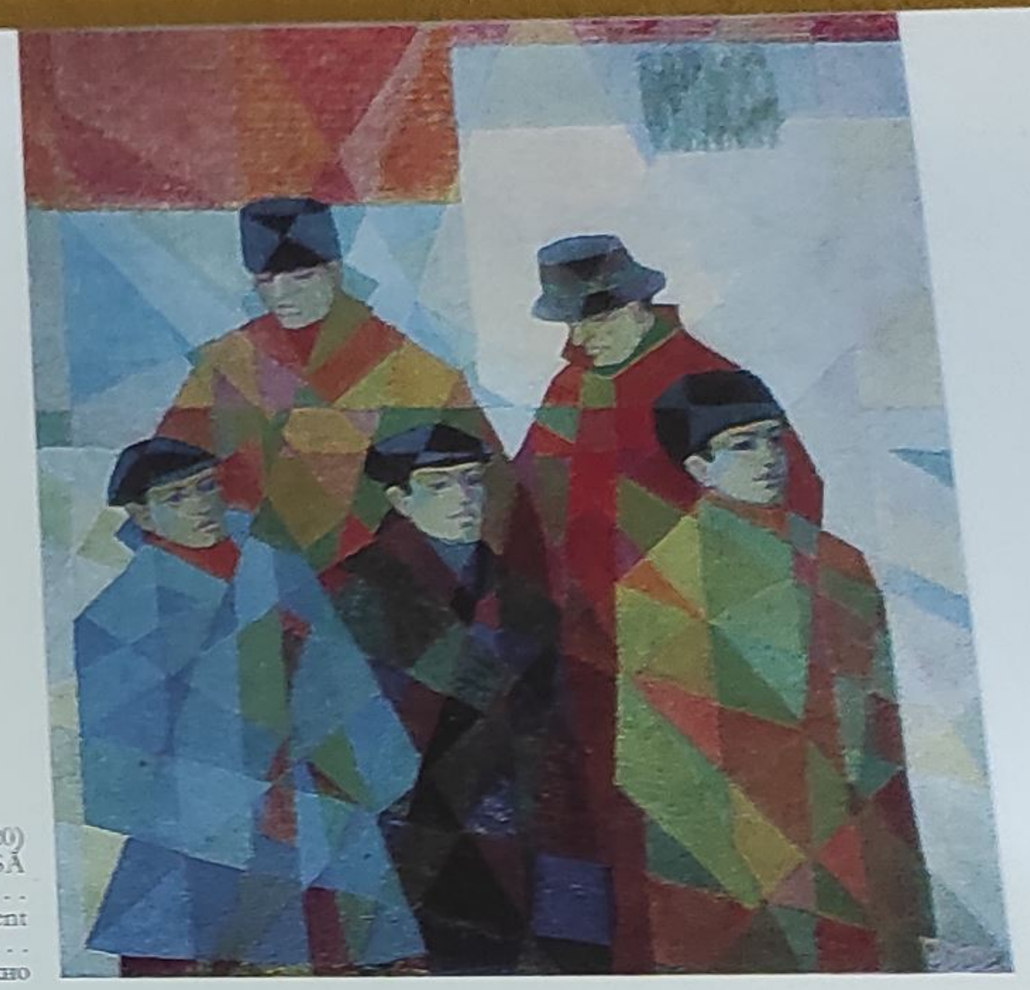

Constantin Dipse (n. 1920)
OMUL, FEREASTRĂ DESCHISĂ
L'homme, fenêtre ouverte . . .
Man — an Open Gate to Accomplishment
Der Mensch, ein offenes Fenster . . .
Человек — открытое окно

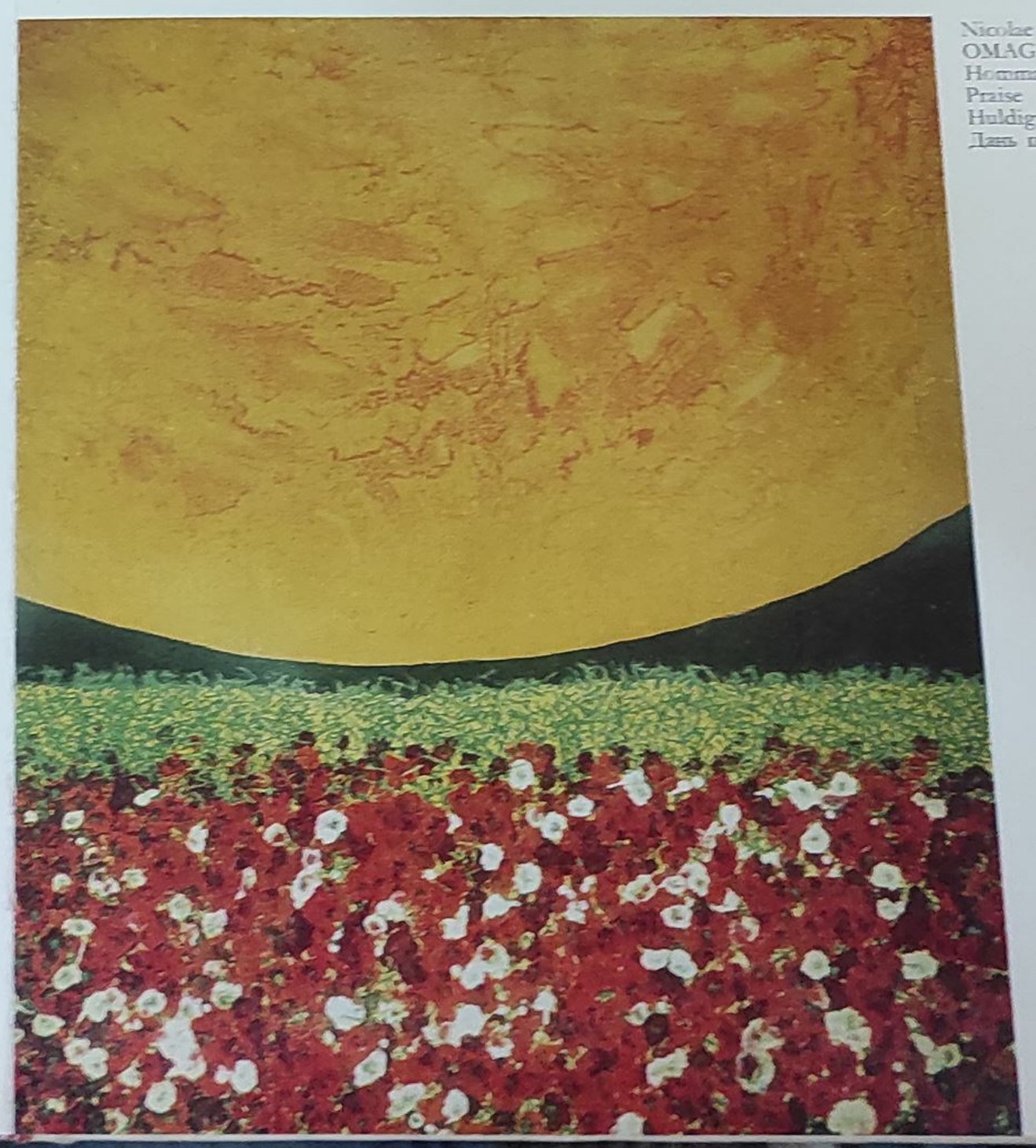

Nicolae Drăguşin (n. 1936)
OMAGIU
Hommage
Praise
Huldigung
Дань признательности

Mircea Eleutheriade (n. 1900)
EFORIE-SUD
Eforie-Sud
At the Seaside
Eforie-Süd
Эфорие-Сюд

Serban Epure (n. 1940)
TINERI MUNCITORI
Jeunes travailleurs
Young Workers
Jungarbeiter
Молодые рабочие

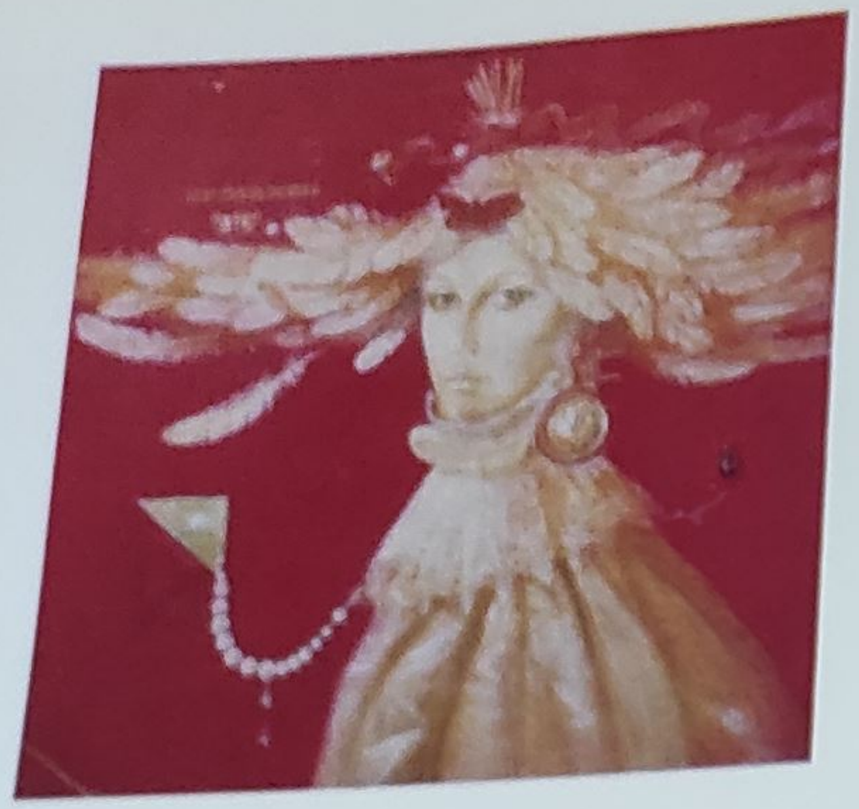

Sever Frențiu (n. 1931)
PORTRET
Portrait
Portrait
Porträt
Портрет

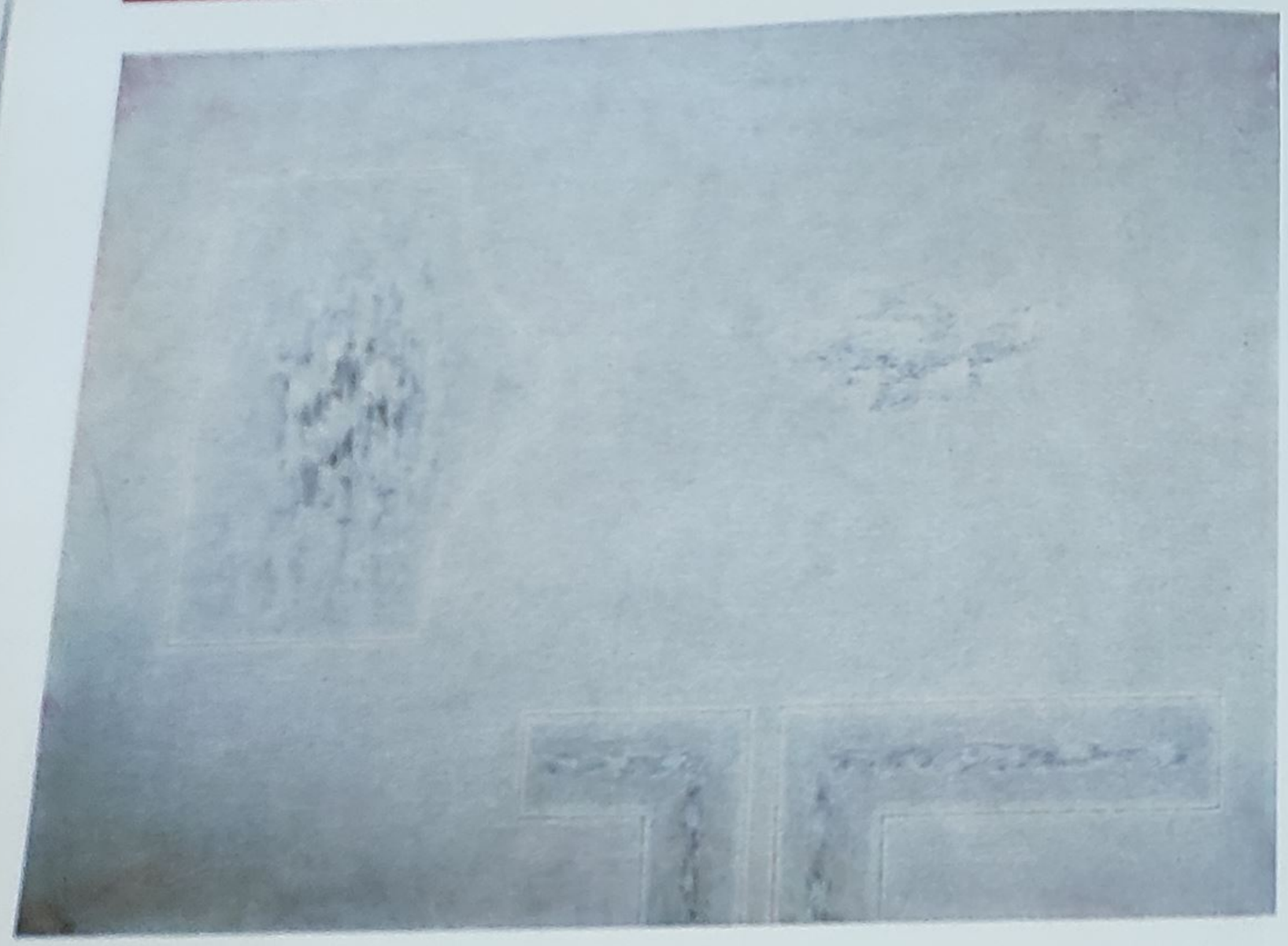

Vlad Florescu (n. 1923)
ECLUZELE
Les écluses
Harbour Locks
Schleusen
Шлюзы

Dimitrie Gavrilean (n. 1924)
CINTARE ROMÂNIEI
Hommage à la Roumanie
Ode to Romania
Hymne an Rumänien
Песнь Румынии

Ion Gheorghiu (n. 1929)
GRĂDINĂ SUSPENDATĂ
Jardin suspendu
Suspended Garden
Hängender Garten
Висячий сад

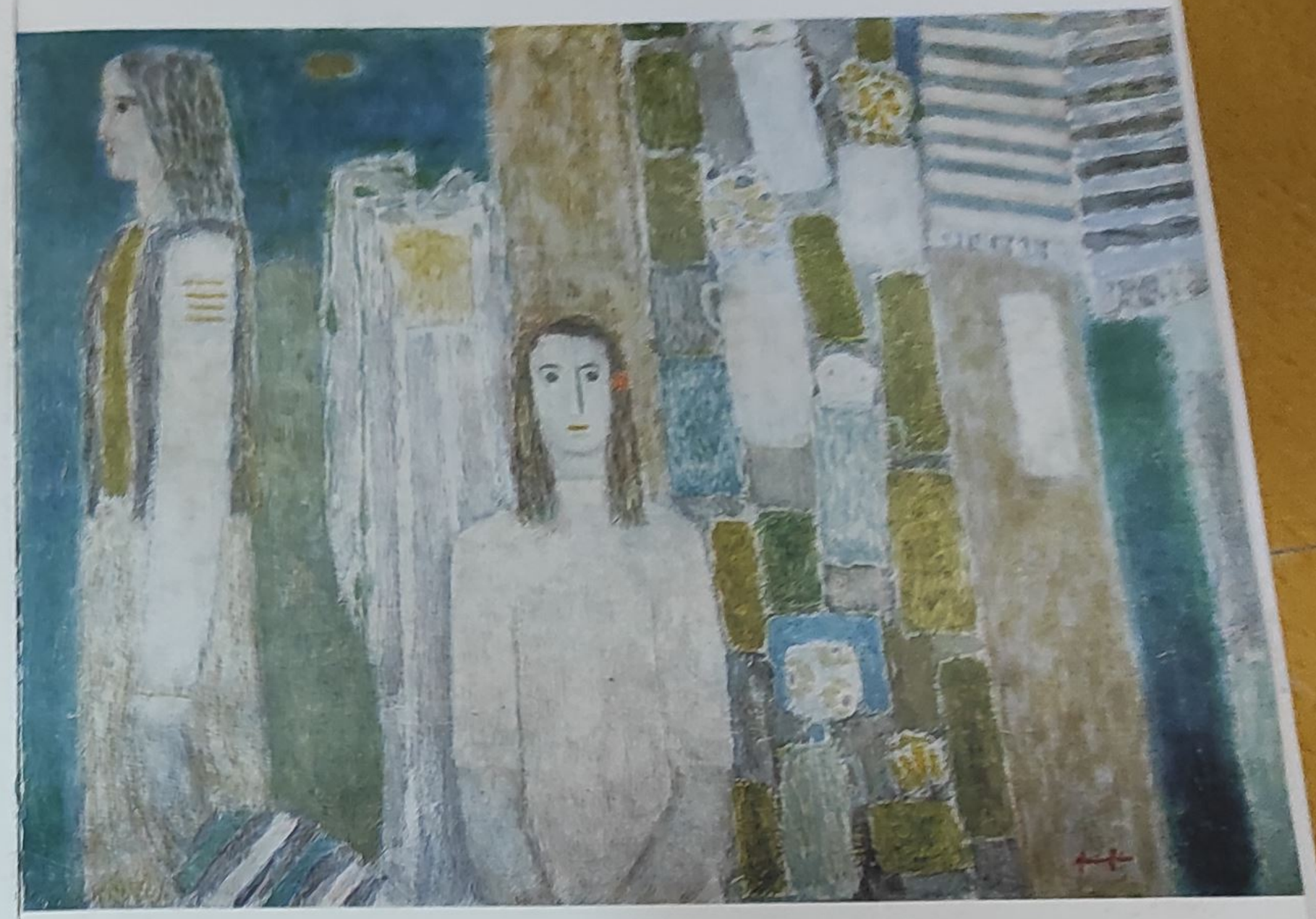

Val Gheorghiu (n. 1934)
ODAIA FĂTELOR
La chambre des jeunes filles
The Girls' Room
Das Zimmer der jungen Mädchen
Девичья комната

Ionel Ghiță (n. 1942)
VICTORIE
Victoire
Victory
Sieg
Победа

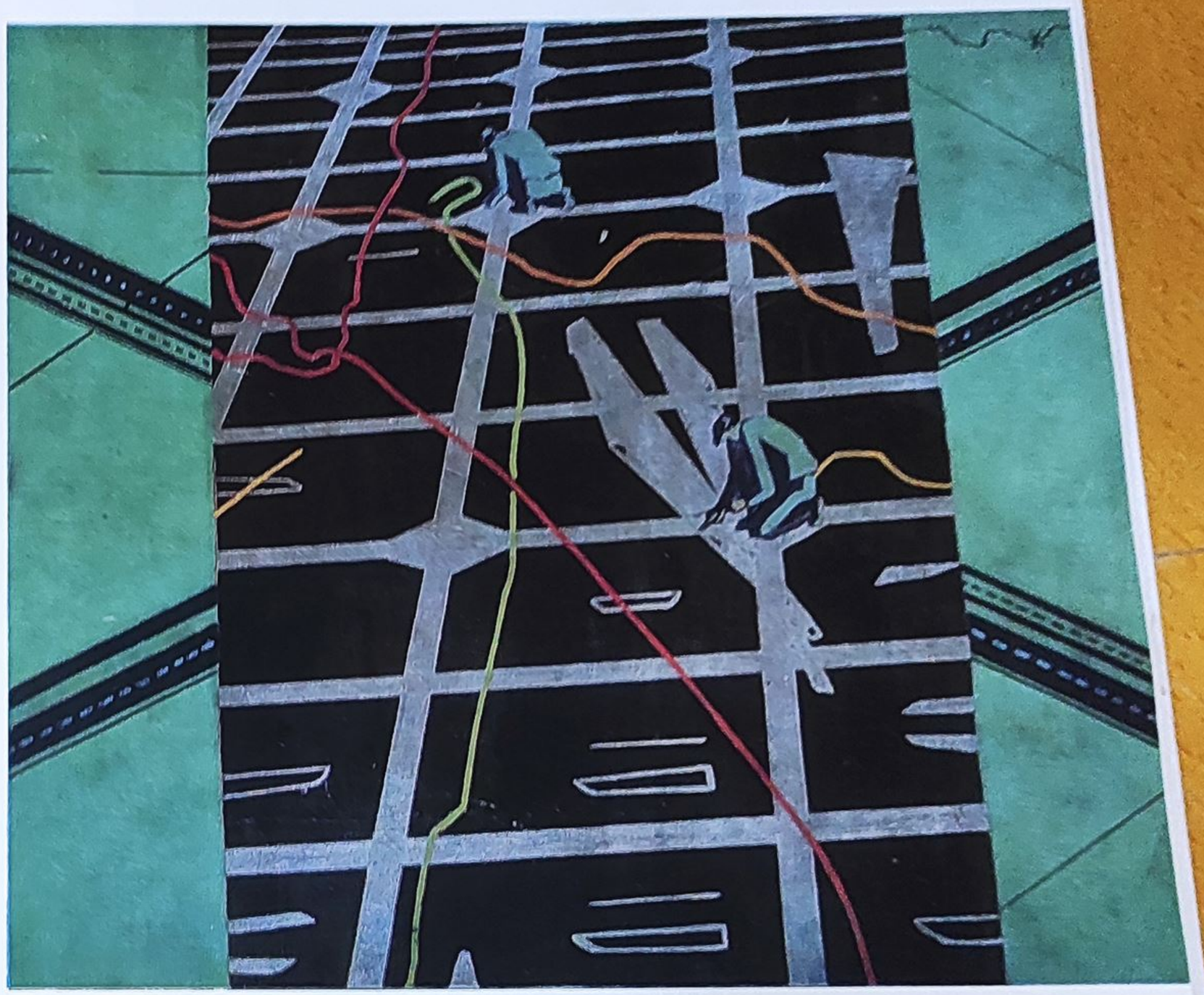

Marin Gherasim (n. 1937)
INDUSTRIALIZARE
Industrialisation
Industrialisation
Industrialisierung
Индустриализация

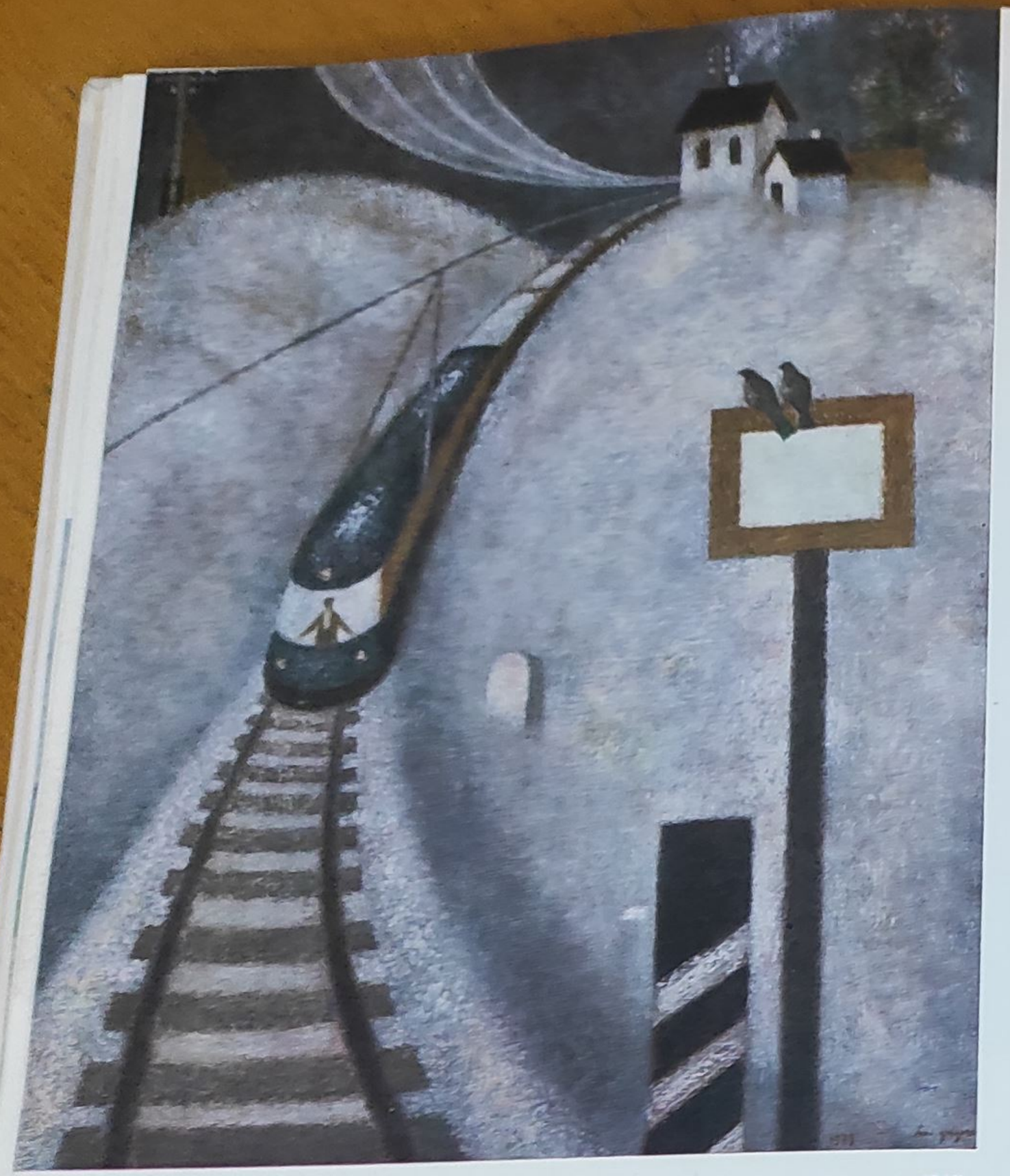

Ion Grigore (n. 1940)
ACCELERATUL
Le train express
The Fast Train
Der Schnellzug
Скорый поезд

Nicolae Groza (n. 1943)
FLOAREA SOARELUI
Le tournesol
Sunflower
Sonnenblume
Подсолнечник

Grigore Vasile (n. 1935)
PALETA ROȘIE
La palette rouge
The Red Palette
Rote Palette
Красная палитра

Elena Grecculesi (n. 1928)
PEISAJ CU POD
Paysage à pont
Landscape with Bridge
Landschaft mit Brücke
Пейзаж с мостом

Octav Grigorescu (n. 1933)
EXUBERANȚA PRIMĂVERII
L'exubérance du printemps
The Buoyancy of Spring
Exuberanz des Frühlings
Буйная весна

Pavel Ilie (n. 1927)
COLECTAREA MIEILOR
Les agneaux
Handling the Sheep
Lämmerabgabe
Закупка ягнят

Ion Grigorescu (n. 1945)
FOTOGRAFIE
Photographie
Photograph
Fotografie
Фотография

Gheorghe Ionescu (n. 1912)
REPAUS PE CÎMP
Repos au champ
Lunch-time in the Fields
Rast auf dem Feld
Отдых в поле

Mircea Ionescu (n. 1921)
PRIMĂVARA ÎN DELTA
Le printemps dans le Delta
Spring in the Danube Delta
Frühling im Delta
Весной в Дельте

Résumé

Alors que se sont écoulés trente ans depuis l'insurrection nationale antifasciste et que s'entrepénètrent toutes les activités sociales pouvant servir à définir la conscience accrue qu'a de lui-même chaque citoyen de la Roumanie socialiste, il convient de regarder en arrière pour juger des réalisations, puis, d'interroger l'avenir sur tout ce qui reste à faire.

Les beaux-arts roumains ont actuellement toutes les raisons de s'offrir à une analyse critique, minutieuse et courageuse: leurs efforts, leurs buts profonds et intimes, leurs structures, s'ils ont fait l'objet d'appréciations tour à tour enthousiastes et sévères, n'ont presque rien à regretter et puisent leur inaltérable optimisme dans la pensée de leurs fins supérieures et vivifiantes. Aussi bien revit-on malaisément en cours de route les émotions suscitées par le paysage; la conscience ne refait pas deux fois le même chemin. Cet essai ne sera donc qu'une modeste esquisse qu'il appartiendra aux futures historiens de l'art de compléter.

La dialectique présidant depuis 1944 à l'effort fourni et aux tourments de la création obligeait l'artiste, d'une part à découvrir par les cheminements de l'intuition les fins permanents de l'art actuel — servir l'individu et le peuple, — de l'autre à chercher la voie menant au but. Rattacher le présent au passé pour jeter les bases solides de l'avenir; perpétuer, pour assurer le succès de l'art contemporain, les plus glorieuses traditions de la peinture et de la sculpture roumaines — tâche difficile entre toutes.

Mû par une parfaite sincérité, l'artiste se croyait chargé de redécouvrir la mission sociale de la peinture et de la sculpture, autrement dit de se livrer à une *introspection* individuelle, tout en *prospectant*, sur le plan social, les exigences artistiques des masses.

Une nouvelle vision de l'« historique », devenue catégorie esthétique, supposait l'intégration à cette catégorie de l'idée de conscience de soi et de permanence d'un peuple; ce peuple doué de caractères spécifiques, il s'agissait d'en déchiffrer tous les facteurs, tels qu'ils se présentent dans chacune des manifestations par lesquelles il enrichit le patrimoine culturel de l'humanité. En dépit des oppositions et du mauvais vouloir, l'art a su traduire le prix du travail dans la société actuelle, le rapport de l'homme et du paysage mouvant de la cité industrielle moderne ou des campagnes en voie d'urbanisation, le dialogue engagé entre l'homme d'une part et, de l'autre les lois connues de la nature éternelle et les sentiments mythifiés qui souvent en remplacent la connaissance exacte.

Des centaines, que dis-je, des milliers d'artistes, qui eussent fait plus nettement chanter la seule corde lyrique de leur sensibilité, obéissant à la voix de leur conscience, renoncèrent à cet exercice aussi gracieux que facile pour arriver (avec plus de succès que n'en eût obtenu une contrainte exercée du dehors) à comprendre, puis à suivre leur époque: capables alors de déchiffrer, pour les intégrer, les exigences du présent, ils comprirent que, loin de poser des bornes celles-ci sont une mine de richesses. Honneur et simplicité, densité d'une éloquence nourrie d'émotions et d'idées, concision — autant de trésors accumulés au cours d'une trentaine d'années. Ces vertus font toute la gloire du nouvel art roumain, capable de sacrifier l'inutile et les analyses superflues, de recueillir les essences, à l'image de l'art éternel du peuple roumain plus fier que jamais, et, plus que jamais, jaloux de parler haut dans l'histoire, histoire rythmée à la fois par le plan quinquennal et l'instant qui passe; facteur de culture, jamais le peuple roumain ne le fut autant: passionnément attaché à former sa personnalité, il n'en veut distraire aucune parcelle afin de l'intégrer au puissant courant d'une évolution historique favorable à ses aspirations.

L'art de la Roumanie actuelle est à la fois le produit de méditations sur les caractères spécifiques de la culture éternelle du peuple roumain, et le résultat de la manière bien à lui qu'a ce peuple de répondre en créateur aux questions posées au cours du dialogue qu'il engage avec l'univers; la plupart des artistes se forgent des images analogues de cette confrontation.

Dès l'abord, le connaisseur pour qui les arts plastiques roumains de jadis n'ont pas de secret et l'amateur issu d'une sphère de culture différente de la nôtre reconnaissent, en dépit de la grande diversité de formes, l'« air de famille » commun à toutes les créations actuelles, qu'il s'agisse de peinture ou de sculpture, d'arts graphiques ou décoratifs et appliqués de peinture murale ou de statuaire monumentale; il convient d'y voir le signe d'une cohésion intime, parfaite et secrète. La culture roumaine contemporaine traduit ainsi l'unité profonde de ses fins humanistes et de toutes ses aspirations formatrices foncières.

Chaque artiste sacrifie à une esthétique personnelle et use d'un langage artistique qui n'appartient qu'à lui selon son don d'inventivité; chacun dispose d'une liberté d'expression totale, chacun s'acharne à s'identifier à lui-même et fait preuve de la plus parfaite sincerité. Néanmoins, un idéal esthétique commun perce à travers les différents systèmes des signes par lesquels le créateur s'adresse à l'amateur d'art et qu'il choisit à son gré. L'accord, en effet, s'est établi, pour définir les fins suprêmes de l'exercice spirituel d'où jaillira l'œuvre d'art, entre la volonté de l'artiste, soucieux d'exprimer ce qu'il ressent de plus vivant et de plus original et son désir de traduire comme s'il les éprouvait — ne les éprouve-t-il pas, d'ailleurs? — les aspirations, la nostalgie, les souffrances d'un peuple conscient de soi.

Les tendances les plus diverses, nées au cours des dernières années et servies par d'excellents artistes, relient l'art contemporain à celui de jadis. Elles nous invitent sans relâche à œuvrer en honnêtes artisans, à nous concentrer pour persévérer dans notre tâche et traduire la passion authentique de l'art. Portrait, paysage ou composition, tous les genres se voient imposer pour condition première l'amour des valeurs humanistes. La société nouvelle fondée par les ouvriers dans la Roumanie actuelle stimule l'effort entrepris dans cette direction et vise à former et à développer

au suprême degré les dons susceptibles d'expérience au moyen de l'art, l'idéal d'une humanité qui s'élève par la seule force de sa conscience. Ce nouveau caractère (appelons-le socialiste) acquis par l'art roumain contemporain procède aussi d'une évolution spécifique de l'art du portrait; à leur tour, la peinture de genre, l'allégorie, la peinture historique enrichissent le paysage.

Les artistes se sont vu réserver une place de choix dans une Roumanie soucieuse de définir les caractères spirituels et moraux de l'homme libre de la société socialiste, nourri de la nouvelle culture roumaine ainsi qu'au rôle qu'il est appelé à jouer. Ayant compris le but qu'ils étaient chargés d'atteindre, les artistes se tournèrent tout naturellement vers la peinture épique et la composition monumentale, genres favorisés entre tous. Aussi dès 1948, dans les premiers Salons annuels et les premières expositions régionales, vit-on les artistes se détourner de l'art intimiste pour aborder une psychologie supérieure à celle qui faisait l'objet des « portraits d'expression » fort banals et, souvent, bien peu expressifs. Ce qui les intéresse à présent, ce sont les gens du peuple, la physionomie des grands savants, des fortes personnalités du monde de la culture et de l'art progressiste d'hier et d'aujourd'hui; peintres, sculpteurs et dessinateurs se mettent en devoir de composer de fortes biographies spirituelles; ils représentent des personnages exemplaires, mettent en lumière des caractères dignes de frapper l'imagination et choisissent pour les faire ressortir dans leurs portraits et leurs compositions, les traits les plus beaux de leurs modèles. Tous les grands précurseurs de l'art roumain, peintres et sculpteurs, Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ştefan Luchian, Camil Ressu, Jean Al. Steriade, Iosif Iser, Nicolae Tonitza et Ion Georgescu, Ştefan Ionescu-Valbudea, Dimitrie Paciurea, Constantin Brancusi, Ion Jalea, Cornel Medrea — chacun de ces grands artistes a enrichi le patrimoine culturel du peuple roumain des trésors découverts au cours de sa quête de sentiments et d'idées.

Tout au long des trente dernières années, les peintres se sont servis des genres énumérés plus haut pour faire de l'art engagé. Aux compositions historiques ou sociales s'ajoute un nouvel art du portrait, habile, d'une part, à perpétuer une tradition où abondent les œuvres remarquables, et, de l'autre, assez souple pour s'adapter aux exigences du langage moderne. Art et pensée progressiste partagent en Roumanie le même idéal, en un siècle où, nourris d'un nouvel humanisme, les peuples libérés édifient le socialisme en se solidarisant avec le prolétariat mondial et menant le bon combat en faveur de leurs droits et de la liberté, pour accéder à une existence fondée sur la dignité et le bien-être.

Emportée par son élan, la Roumanie, constructrice du socialisme, n'a pas besoin d'« idéalisation » pour être belle. Les proportions, l'harmonie, l'équilibre, l'intensité du rythme et la profondeur d'expression des puissances morales qui sous-tendent les réalités roumaines fournissent tous les éléments d'un art monumental. Confrontés à ces réalités, les artistes de l'art nouveau atteignent à la majesté dépourvue de grandiloquence et à une simplicité discrète. Il leur suffit d'ouvrir les yeux pour se pénétrer de la grandeur de leur siècle et en dresser un constat artistique; pieusement recueillis devant les significations morales de cette vérité historique, ils font tout naturellement œuvre d'artiste. Toute connaissance vraie débouche sur une évocation authentique. Secoué jusque dans ses entrailles, l'artiste est mû par les mêmes ressorts que les hommes à qui l'on doit les édifices de la côte de la Mer Noire, les centrales hydro-électriques des nouveaux centres industriels, les grands combinats métallurgiques et chimiques. On assiste à une révolution du style imposée à l'artiste par la vie même.

Qui n'a pas visité quelque exposition collective ou personnelle aura du mal à comprendre que, malgré la fabuleuse diversité des styles, les artistes traitent leurs sujets avec une logique parfaite tout en sauvegardant leur personnalité et en usant d'un langage évolué, marqué au coin de la modernité; pas la moindre concession au naturalisme ou aux tendances didactiques et platement descriptives; c'est, au contraire, le triomphe de la qualité esthétique qui se refuse « au rabais » et qui, grâce à la tension passionnelle des images et à leur pathétisme épique, rend l'œuvre accessible à chaque spectateur.

Labouré, fécondé par de pareilles idées, ce terrain a donné naissance à des tendances plus nombreuses que jamais. Les problèmes que s'attache à résoudre actuellement l'art universel retiennent l'attention de l'école roumaine; le langage et le système de signes de toute technique artistique font l'objet de recherches fondamentales et déterminent l'accessibilité et la puissance de l'œuvre.

A les considérer dans leur ensemble, ou pourrait jusqu'à un certain point réduire ces recherches à un dénominateur commun et les assimiler aux principales tendances de l'art mondial. On assiste, ici comme ailleurs, à une confrontation des moyens d'expresion artistique et d'une réalité transformée autant par la victoire remportée sur la nature que par les expériences sociales du XXe siècle. Les artistes roumains se penchent à bon droit sur les questions soulevées par les rapports entre la révolution technico-scientifique et la vie culturelle, ou entre la technologie et l'art; réactifs et compensatoires, ces rapports créent des formes d'expression très proches des facultés virales élementaires de l'être humain et se laissent aisément intégrer à un système de valeurs spirituelles permanentes, du fait qu'ils plongent dans l'histoire, ou qu'ils la dépassent; parallèles, il ne laissent pas de produire des moyens d'expression d'une variété délicate à définir; les uns et les autres témoignent néanmoins d'un art ouvert aux valeurs grâce auxquelles la technique transforme le milieu; voyons-y la « révélation » des significations et des virtualités destinées à bouleverser notre vie et nos rapports avec le monde.

Cependant ce sont les arts plastiques engagés qui ont suscité l'intérêt le plus vif et les plus minutieuses recherches; audacieux et lucides, les artistes cherchent la voie la plus propice à l'éducation du public, dans l'acception la plus humaniste du mot. Genre traditionnel et important entre tous, la peinture a tenté à cet égard d'innombrables démarches couronnées de succès en mettant l'accent sur la synthèse opérée entre la modernité et l'accessibilité des œuvres. On peut envisager avec non moins d'intérêt le succès remporté auprès de publics très différents par la direction — la plus visiblement intégrée à la tradition — d'un lyrisme pictural qui développe, dans une vision figurative ou non-figurative, les valeurs de la fantaisie et de l'harmonie chromatique qui firent la gloire de la peinture roumaine du XIXe et du XXe siècle et de tout un courant des arts tridimensionnels.

Il saute aux yeux que le peuple roumain a une manière inimitable de faire œuvre créatrice du dialogue amorcé entre l'individu et le monde.

A partir de coloris et de motifs décoratifs folkloriques, plusieurs peintres obtiennent des synthèses d'images, enjoués,

vivifiantes, du plus plaisant effet. Les sculpteurs s'attachent à recomposer le schéma des ornements folkloriques pour le projeter dans l'espace tridimensionnel et recréer ainsi un style personnel; à leur tour, les peintres s'ingénient à charger leur coloris de la magie des tapis populaires, de la peinture sur verre ou des motifs inventés par la prestigieuse céramique roumaine.

L'art ne se réduit pas à n'être que la réalité d'un monde objectif chiffré; il renvoie aussi l'écho du dialogue engagé entre la conscience et l'univers; auréolée de la beauté dont s'entoure toute communication, c'est la confession faite par un homme bien vivant à ses semblables, afin de leur insuffler une vitalité non moins généreuse. Avide d'œuvres d'art, notre époque prouve abondamment l'amour du beau chez des êtres qui viennent d'en avoir la révélation.

Applaudissons les amateurs d'art roumain — à la ville comme dans les campagnes — de ne témoigner qu'un intérêt médiocre pour les pseudo-œuvres d'art industrielles qui pervertissent le goût. Par bonheur, le leur a été formé à l'école de la tradition nationale. Sous la diversité des aspects imprégnés, toutefois, du même esprit, l'art contemporain s'efforce d'étancher cette soif de beau. On ne saurait donc s'étonner de voir nombre d'artistes de tout âge renvoyer une image stylisée des motifs d'art populaire. L'art roumain actuel cultive à la fois la tradition nationale et la tradition universelle rencontrées en Roumanie, dans une formule toute à fait originale. A perpétuer les deux traditions, il se renouvelle merveilleusement en créant des moyens d'expression à partir de techniques antérieures.

Appelés à parfaire l'éducation artistique des masses, les artistes roumains s'efforcent d'apporter des œuvres accessibles à un public habitué à un art décoratif expressif, logique, rigoureux, ainsi qu'à l'exubérance sentimentale de l'art populaire. Il serait loisible alors d'affirmer que si l'artiste forme le public, celui-ci infléchit le goût de l'artiste. A une époque où la vie sociale connaît un regain de vigueur en ouvrant les horizons de l'art et de la culture à un nouveau public, dans l'espoir d'éveiller en chaque citoyen l'amour de l'art et de la littérature, le goût des masses influe fortement sur les activités créatrices de l'artiste. Les expositions nous en fournissent journellement la preuve.

La Roumanie compte-t-elle beaucoup d'artistes? Le chiffre des professionnels semble être de l'ordre d'un artiste pour 10.000 habitants, soit 2.000 pour 20.000.000! La seule ville de Bucarest en compte actuellement plus de 800, dont 500 peintres et sculpteurs, au nombre desquels figurent plusieurs grands noms des beaux-arts roumains. Rien de plus légitime que la confiance que leur accorde le public. Dans un monde où les fondements de la morale sont mis à l'épreuve sans relâche, la réponse fournie par les arts plastiques roumains, confiants en la valeur éternelle de l'espèce humaine, en le destin culturel des collectivités soutenues par une tradition nationale, et en l'énergie qui anime tout être imbu des idéals progressistes de liberté et de justice sociale, cette réponse est un hymne optimiste à la gloire de l'avenir de l'humanité.

ION FRUNZETTI

Summary

In this thirtieth year since the national antifascist armed insurrection, in a time of marked interaction of all the fields of social activity, which can help us define the increase of self-awareness gained during this period by every member of the Romanian socialist society, it is only natural to take a look back, at what has been done, as well as forward, at what still has to be done.

The Romanian fine arts of today have no reason to shrink from a critical, penetrating analysis, pungently directed, like a pencil of X-rays, towards their own productions, with their profound inward senses and their structures, successively considered the best, then successively left behind, seldom with regret, and always with the optimism inspired by a lofty, force-giving goal. But it is no easy thing to reconstruct, during a mere halt on one's way, the landscape and the feelings one has experienced covering this way; it is no easy thing to relive the stages and the exact geography of that consciousness which has gone through them. That accounts for the modesty of our present essay which is actually a mere outline. The art historians of the future will, no doubt, fill it in.

The dialectics of the years of quests and trials which have gone by since 1944 has signified, on the one hand, intuition of a permanent goal of contemporary art — that of serving, of being in the service of man, of the people; on the other hand, intuition of the means towards this goal.

Linking the present to the past, in order to provide a solid basis for the future, and making use, with a view to promoting our contemporary artistic life, of the most valuable traditions of Romanian painting and sculpture established over centuries of history, have not been easy tasks on this programme.

But rediscovering the social programme of painting and sculpture from the angle of a perfect artistic sincerity also means *introspection*, on the individual plane, and *investigation* of the artistic needs of the public, on the social one. Those who postulated *a new vision of the 'historical'*, seen as an aesthetic category, were referring to the inclusion in this category of the idea of the self-awareness and permanency of a nation, with its specific features, as well as the detection of these features, specific to every one of its components, to every one of its manifestations, to its entire cultural contribution to the history of the world. The value of labour in defining the man of today, his relationship to the ever-changing face of the modern industrial city and of the countryside in full process of urbanization, his dialogue with eternal Nature and her known laws, as well as with such forms of sentiment mythologization as often pass for knowledge of those laws, have been presented in an artistic manner, not without strains and exertions though.

The hundreds (or even thousands) of artists who, possibly, would have played more easily and fluently on one string (the lyrical one, that of their sensibility) have been impelled, by their own consciousness, to forgo this graceful and comfortable exercise, to constrain and educate themselves anew, more effectively than if educated by others, and come to understand and follow the course of the times, to make out the requirements of the present historical moment and to assimilate those requirements which, far from laying limits on us, actually enrich us. The virtues of honesty and simplicity, the eloquence of a dense language rich in emotional and ideational substance, and the benefit of concentration are gains acquired not during the past one or two years but over a period of more than twenty-five years, nearly three decades. They represent the price of the new Romanian art, an art that sacrifices the unnecessary and the futilely analytical, an art that recognizes the plastic essential, conceived in the manner of the age-old art of the Romanian people, proud of itself as never before; intent, as never before, on preserving its liberty to have its say in a history that is measured by the five-year plan, indeed, but also by the moment; worthy, as never before, of being regarded as a factor of culture in the world; and eager, as never before, to work for moulding its own personality, which it wishes to be integral and integrated in the broad sense of a positive historical evolution.

The Romanian art of today is not only the result of the artist's meditations on the specific permanencies of the Romanian people's culture, but also of the Romanians' peculiar way of creatively solving the dialogue between man and mankind. Contained in images dear to the artists' hearts, this kind of dialogue is the same with most of them.

The first contacts with present-day Romanian art enable connoisseurs of the Romanian fine arts of the past and art lovers coming from without our cultural sphere readily to see, notwithstanding the great variety of forms of manifestation, a distinct 'family air' in the contemporary productions of painting, sculpture, the graphic arts, the decorative and applied arts, parietal art and the monumental statuary, as a very clear sign of an ever-present secret inner cohesion. We mean the unity of diversified elements of the same basic formative aspiration, the profound unity of humanistic goals found in the whole of today's Romanian culture.

The aesthetic attitudes of the various groups of artists may differ, as may the solutions found or adopted by each in matters of plastic language, revealing more or less inventiveness, but always characterized by freedom of expression and by a desire for identity with oneself, for complete artistic sincerity. But beyond the specific sign systems going from the creator of art to the receiver, which are left to each artist's own choice, one feels the common aesthetic ideal. It consists in the agreement programmatically set as the goal of the spiritual exercise that produces the work of art, or, rather, in the consensus of the artist's will to express himself by his most ardently vivid and original

endeavours, and his desire to formulate as his own — and so they are, indeed — the aspirations, longings and sorrows of an entire nation that has reached the stage of self-awareness.

The diversity of tendencies to be found in Romanian art throughout these decades, served by highly meritorious practicians, is spanning by solid bridges the distance to our artistic past, the achievements of which have not been forgotten by today's art. They still are a permanently living incentive to artisanal diligence and thoroughness, to mental concentration, perseverance and zeal, to expressing the genuine devotion of art to humanistic values — a primary requisite for the new art, in portrait- and lanscape-painting or in composition. In the new society that the working people are building in Romania today, everything stimulates an orientation towards these goals, towards moulding and developing to the utmost such qualities as can promote in the fine arts the ideal of Man's uplifting by force of his own consciousness. The new, socialist, quality of present-day Romanian art may also be regarded as partly owed to the specific evolution of portrait-painting as a genre, to the manner in which the landscape, the genre scene, the historical composition, or the allegory have been enriched.

The Romanian artists have had a major role to play within the general striving to define, in the new Romanian culture, the spiritual and moral traits of the man of socialist society, as well as his place and condition in the world. Once the artists' consciousness had grasped the objectives of the fine arts of today, it was only natural that the stress would shift to the epic productions, the compositions, on a monumental scale. Already about 1948, from the first annual all-country and regional exhibitions, one could plainly see the Romanian artists' attempts to leave behind the intimistic preoccupations and to tackle psychological problems going beyond the predilection for banal 'character heads' that more often than not were rather 'uncharacteristic.' Ever more consistently turning their attention to the faces of the common people, to those of the major figures of our progressive culture, science and art, or of various personalities of this country's past and present, the painters, sculptors and drawers sought, in their works, to render rich spiritual biographies, to evidence either in portraiture or in compositions, the exemplariness and such moral traits of their models as were worthy to serve as examples. From the great precursors of Romanian art, from Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ştefan Luchian or Camil Ressu, Jean A. Steriadi, Iosif Iser and Nicolae Tonitza or Ştefan Dumitrescu in painting, or from Ion Georgescu, Ştefan Ionescu Valbudea, Dimitrie Paciurea and Constantin Brancusi, Ion Jalea and Cornel Medrea in sculpture, investigation of man's world of feelings and ideas and its plastic expression has enriched the Romanian people's cultural heritage with unforgettable works.

In painting, the uninterrupted use of the above-mentioned *genres* as possibilities of committed expression can be followed throughout this period. Along with compositions having social and historical subjects, the portrait also moves, both in the direction of reverting to a tradition which gave remarkable works in the past, and in that of adjusting itself to the requirements of the modern artistic language. The postulates of the great trend of progressive thought, illustrated, in our own time, as never before, by the new humanism of the liberated nations that are building socialism in their homelands, in a spirit of solidarity with the world proletariat fighting for their rights and liberties, for a dignified and plentiful life, are also the postulates of this so rich Romanian artistic thought.

The new reality of Romania — a country in full process of building up socialism — does not need any 'idealizing' to be beautiful. It has in itself the elements of an art that is monumental in style and size, in its harmony and balance, in its intense rhythm and in the expressive profundity of the spiritual forces brought into play. Faced by reality, the industrious teams of the new art are learning to be simple in formulation and great without grandiloquence or ostentation. The mere noting of the facts implies the greatness of the age, and their artistic rendering, with truthfulness and reverence for the moral sense of this historical truth, implicitly means, by its very simplicity, an act of art. True knowledge leads to true creation. Somewhere, in the depths of the artist's soul, the same springs are set in motion as those which stirred the souls of the builders of our seaside resorts, hydropower stations, new industrial cities, big metallurgical and chemical works, and so on. We are witnessing a stylistic renewal dictated by life itself to artistic consciousness as mirrored in the style.

That in collective exhibitions of great thematic consistency the participants can perform the miracle of preserving their extremely diverse and differentiated personal styles, always serving, in an elaborate, modern language, without any concessions to didacticism and naturalism, or to illustrative and commonplace descriptivism, the same ideal of aesthetic quality that they also aim at in other, group or one-man, exhibitions, is a thing difficult to believe to someone who has not seen any such exhibitions, but is nonetheless true. The accessibility of a work is given by the passional tension of the images, by their epic pathos, with no 'rebate on quality.'

On the fertile ground provided by this range of problems various plastic trends and orientations — more numerous than ever before in Romanian culture — have developed in recent years. The problems of present-day world art to which Romanian art remains constantly open call for fundamental research in matters of expressive language and, to a large extent, the sign system used by an artistic technique determines both the accessibility of a work and its force of conviction.

Viewed as a whole, and in the main, these investigatory trends have, up to a certain point, a common denominator, which is characteristic of the principal trends in world art as well. There occurs here, just as everywhere, a confrontation between the artistic expression and reality, metamorphosed by the experience of conquering Nature and by the social experiments of the twentieth century. Problems like those posed by the relationships between the technoscientific revolution and cultural life, between technology and art: either reactive, compensatory relationships, which help develop such forms of expression as are closer to man's elementary vital capabilities, and are more readily integrated into a system of permanent spiritual values, living in history or even beyond history; or relationships of parallelism, which have begotten, and are still begetting, those forms of expression, of an almost ineffable variety, but all of them attesting to art's permeability to the renovating values of technique as a medium, or even to a 'state of revelation' induced by the significations and possibilities of these values, designed to change man's life and his relationships with the world — are problems that account

for many of the Romanian artists' quests and concerns, and with good reason.

But the one area constantly explored with a growing and diversified interest is that of the committed fine arts, which are lucidly and boldly seeking their own sphere of educational action in the broadest humanist meaning of the word. In this field, which is a major traditional *genre*, painting has made many experiments and has scored successes charatercized by the stress laid on the synthesis between modernity and accessibility. Equally interesting by its durability in terms of success with multiple segments of the public, is the trend — the most visibly integrated with tradition — of a pictorial lyricism, which is carrying on, either in a figurative vision or verging on the non-figurative, the values of that fantasy and chromatic harmony which has characterized the great moments of Romanian painting in the nineteenth and twentieth centuries, as well as a whole direction in the three-dimensional fine arts.

The fact is emerging ever more clearly, powerfully and undeniably, that there are modalities peculiar to the Romanian people, of solving in a creative way man's dialogue with the world.

Starting from folk painting, with its colour schemes and ornamental patterns, some artists have managed to obtain sthenic, cordial pictorial syntheses that produce a pleasant visual effect. By reconstituting the elements of folk ornamentation in a three-dimensional space our sculptors are creating a style, just as our painters are striving to decipher, in their chromaric language, the magic of the Romanian folk carpets, paintings on glass or of the motifs of our remarkable ceramics.

Art is not merely the coded reality of the objective world, but an echo of the dialogue between consciousness and the universe, the confession, thrilled by the beauty of the act of communication, of a living man to other men, tending to produce lifelike, vivid images and to stir active emotions. Our time is marked by a great demand for art objects, and the thirst for beauty of the man who has just come to understand art is absolutely boundless.

Fortunately in Romania most of the art consumers, in towns and villages alike, have only seldom become tainted with the spirit of the industrial meta-artistic prefabricated product, which debases the tastes. The roots of their artistic taste are still deeply implanted in the national tradition. It is this tension of aesthetic needs that contemporary art is seeking to meet in the great majority of cases, with various particular formulations, pervaded, however, by the same spirit. The presence of a purified resonance of such artistic trends found in folk art is therefore legitimate with a great many artists of all generations. Contemporary Romanian art cultivates the national and the world tradition, blended into a very special formula in this country. Preservation of these traditions paves the way for genuine renewals, the new advances in point of expression being based, as far as possible, upon the preceding ones.

Being aware that an artist must help achieve the masses' aesthetic education primarily by his works, Romanian artists usually create in a spirit (and this holds true for most of their exhibited productions) that is accessible to the viewer accustomed to an expressive, logical, rigorous ornamentation and to the exuberance of the sentimental senses of folk art. In this respect one may speak not only of the public being educated by the artist, but also of the public as determining the artist's own taste. At the present stage, when our social life is particularly vigorous, bringing art and culture within the reach of more and more classes of people and tending to turn every man and woman into an art lover and a literature fan, the taste of the masses has a decisive effect on the artists' creative ferment. And this fact is revealed by every art exhibition.

Has Romania many artists? Professional, organized ones, about one to ten thousand inhabitants, i.e. some two thousand to a population of twenty millions. In the capital of Socialist Romania alone there are over eight hundred professional artists, some five hundred of them being painters and sculptors, some of whom great names, at that! And the public's confidence in them is well-grounded. In a world where the ethical foundations of man are being constantly put to the test, the response of the Romanian fine arts, confident in the eternal values of the human species, confident in the cultural destiny of those communities which have a national tradition, and in the energies at work in every man imbued with the great progressive ideals of freedom and social justice, is an optimistic hymn to the future of mankind.

ION FRUNZETTI

Zusammenfassung

Es ist nur natürlich, daß man im dreißigsten Jahr nach dem nationalen bewaffneten Aufstand gegen den Faschismus, in einer Etappe intensiven Zusammenwirkens aller gesellschaftlichen Tätigkeitsbereiche, die den in diesem Zeitabschnitt erlangten Zuwachs an Eigenbewußtsein zu bestimmen vermögen, sowohl Rückschau hält auf das Erreichte, als auch vorwärts blickt auf das, was es noch zu verwirklichen gilt.

Die rumänische bildende Kunst der Gegenwart hat keinen Grund, einer kritischen, analytischen, forschenden Betrachtung auszuweichen, die sich wie ein Strahlenbündel mutig auf ihre eigenen Werke, auf deren tiefen inneren Gehalt und deren Struktur richtet, um sie zu durchleuchten, sie als wunderbar, als überholt oder, seltener mit einem Gefühl des Bedauerns zu betrachten, aber immer mit der Zuversicht einer hohen, kraftspendenden Bestimmung. Es ist nicht leicht, bei einer Rast auf halbem Weg die Landschaft oder gar die Gefühle zu rekonstruieren, die man beim Durchwandern dieser Landschaft hatte, wie es auch schwerfällt, die einzelnen Etappen mit der genauen Beschreibung des Bewußtseins zum Zeitpunkt des Erlebnisses wiederherzustellen. Infolgedessen kann unser heutiges Unterfangen nur als bescheidener Versuch betrachtet werden, als Skizze schlechthin. Es wird den Kunstkritikern der Zukunft vorbehalten bleiben, sie zu ergänzen.

Die Dialektik der bewegten Jahre des Suchens, nach 1944, bedeutete für unsere Kunst das intuitive Erfassen einmal des Ausrichtens auf ein ständiges Ziel, nämlich sich in den Dienst der Menschen, des Volkes zu stellen, zum anderen die Findung der Mittel zur Erreichung dieses Ziels. Dies Programm enthielt Punkte, die durchaus nicht leicht zu verwirklichen waren. Es ging darum, eine Verbindung zu schaffen zwischen Gegenwart und Vergangenheit, um der Zukunft eine feste Grundlage zu geben, damit die Kunst der Gegenwart vorangetrieben werden konnte wobei man das Kostbarste, was die rumänische Malerei und Bildhauerkunst im Laufe der Geschichte hervorgebracht hat, auswertete.

Will man aber das soziale Programm der Malerei und Bildhauerkunst aus der Perspektive vollkommener künstlerischer Aufrichtigkeit sehen, so heißt das, im einzelnen *instrospektiv* betrachten und *prospektiv* vom Standpunkt des Kunstbedürfnisses des Publikums, der Gesellschaft. Wer eine *neue Sicht des „Historischen"* als ästhetische Kategorie postulierte, meinte damit die Einverleibung der Idee des Selbstbewußtseins und der Beständigkeit eines Volkes mit seinen spezifischen Charakterzügen in diese Kategorie, ebenso die Entzifferung der für jede Komponente, für jede seiner Äußerungen, für seinen gesamten kulturellen Beitrag zur Weltgeschichte spezifischen Wesenszüge. Der Wert, den die Arbeit für den Menschen unserer Zeit hat, dessen Beziehung zu der in ständiger Umgestaltung begriffenen Landschaft der modernen Industriestadt und des sich zur Stadt entwickelnden Dorfes, seine Zwiesprache mit der unvergänglichen Natur, ihren bekannten Gesetzen und deren verschiedenen Mythologisierungsformen, die mitunter anstelle der Kenntnis dieser Gesetze stehen, — all das konnte nicht ohne inneren Kampf und Anspannung künstlerisch bewältigt werden.

Die Hunderte (vielleicht sogar Tausende) von Künstlern, denen vermutlich das Schwingen einer einzigen Saite (der lyrischen, d.h. der ihnen eigenen Empfindsamkeit) besser und leichter gelungen wäre, wurden von ihrem eigenen Gewissen dazu genötigt, auf dies graziöse und zugleich bequeme Spiel zu verzichten, sich selbst zu zwingen und so umzuerziehen, wie es keine Erziehungsversuche anderer an ihnen vermocht hätten, bis sie den Zeitgeist verstehen und ihm folgen konnten, bis sie das Gebot des gegenwärtigen historischen Moments erkennen und sich diesem Gebot, das uns bereichert und nicht einengt, unterordnen konnten. Ehre und Schlichtheit, die Beredtheit einer emotional und gedanklich erfüllten Sprache, Konzentration — all das sind Schätze, über die wir heute verfügen, die aber nicht im Laufe von einem oder zwei Jahren erworben wurden, sondern in mehr als zweieinhalb, fast drei Jahrzehnten. Sie machen den Wert der rumänischen Kunst aus, in der das Unnötige, das überflüssige Analytische beiseitegelassen und das Wesentliche des Bildnerischen, das in Gestalt und Inhalt der rumänischen Kunst schon immer Gleiche angestrebt wird, der Kunst des Volkes, das selbstbewußter denn je ist und mehr denn je den Wunsch hegt, seine Freiheit zu bewahren und mitzureden in seiner wohl in Planjahrfünften, aber auch in Augenblicken gemessenen Geschichte, eines Volkes, das es mehr denn je verdient, als Kunstfaktor der Welt angesehen zu werden, das tatenhungriger ist denn je in Formung seiner eigenen Persönlichkeit, die es in den großen Strom der positiven Entwicklung der Geschichte voll integriert sehen möchte.

Die heutige Kunst Rumäniens ist nicht allein Ergebnis der Meditation der Künstler über die spezifischen Merkmale der uralten Kultur des rumänischen Volkes, sondern die Folge der spezifischen Art, in der das rumänische Volk die Zwiesprache Mensch - Welt schöpferisch bewältigt. Diese im Bildhaften festgehaltene Art der Zwiesprache, die dem Künstler teuer ist, wird von den meisten Schaffenden analog gestaltet.

Der erste Kontakt mit der Kunst des heutigen Rumänien läßt sowohl den Kenner der künstlerischen Bewegung dieses Landes von früher als auch den Kunstliebhaber, der außerhalb unseres Kulturkreises steht eine gewisse Gemeinsamkeit erkennen, trotz der Vielfalt der Äußerungsformen auf den ersten Blick an den zeitgenössischen Werken der Malerei, Bildhauerkunst, Graphik sowie der dekorativen und angewandten Kunst, der Wandmalerei und Denkmalkunst mit Sicherheit. Es ist dies ein hervorstechender Zug einer allgegenwärtigen inneren, geheimen Kohäsion, der Einheit, die mannigfaltige Elemente ein- und desselben Formstrebens zusammenhält, die innige Einheit der humani-

stischen Ziele der gesamten zeitgenössischen rumänischen Kultur.

Die ästhetische Haltung der einzelnen Künstlerkategorien kann verschieden sein, ebenso die Lösungen, die jeder für die Fragen des künstlerischen Ausdrucks, je nach seiner Begabung, findet oder übernimmt, was in jedem Falle für die Freiheit in der Wahl des Ausdrucks und den Wunsch spricht, sich selbst zu finden, für eine vollkommene künstlerische Aufrichtigkeit. Abgesehen von den Systemen spezifischer Zeichen, die die Kommunikation zwischen Kunstschöpfer und Kunstbetrachter vermitteln und deren Wahl jedem Künstlerbewußtsein selbst überlassen bleibt, ist ein gemeinsames ästhetisches Ideal spürbar. Es besteht in dem programmatisch als Ziel festgelegten Einvernehmen der geistigen Übung, die das Kunstwerk hervorbringt, oder besser gesagt im Einklang zwischen dem Eigenwillen des Künstlers, der sich selbst zu äußern hat, und dem, was ihm lebende Flamme, Originalität ist, einerseits und andererseits in seinem Willen, Ziele, Wünsche, Streben und Leiden eines zum Selbstbewußtsein gereiften Volkes als seine eigenen darzustellen.

Die in diesen Jahrzehnten in der rumänischen Kunst verzeichneten mannigfaltigen Tendenzen, deren jede verdienstvolle Vertreter aufzuweisen hat, schlagen dauerhafte Brücken zu unserer künstlerischen Vergangenheit, deren Realisierungen die zeitgenössische Kunst nicht unberücksichtigt läßt. Diese sind auch heute stets lebendiger Ansporn zu handwerklicher Beharrlichkeit und Gediegenheit, zu seelischer Konzentration, zu Zielstrebigkeit und Schwung im Ausdruck echter Kunstleidenschaft, die die humanistischen Werte über alles stellt, was für die neue Kunst, ob Porträt-, Landschafts- oder Kompositionskunst, unerläßlich ist. In der neuen Gesellschaft, die die Werktätigen heute in Rumänien errichten, wird das Streben nach diesen Zielen, die Heranbildung jener Eigenschaften, die in der bildenden Kunst das Ideal der Erhöhung des Menschen durch die Kraft seines Bewußtseins zu fördern vermögen, mit allen Mitteln unterstützt. Die neue, sozialistische Qualität der zeitgenössischen rumänischen Kunst ist zum Teil auch auf die ihr eigene Entwicklungsweise der Porträtkunst zurückzuführen, auf die Art, wie Landschafts- und Genremalerei, historische Komposition und Allegorie bereichert wurden.

Im allgemeinen Bemühen um eine Definition der geistigen und moralischen Eigenschaften des Menschen der sozialistischen Gesellschaft, seiner Stellung in der Welt und seiner Bestimmung hatten die bildenden Künstler der Sozialistischen Republik Rumänien eine wichtige Rolle. Nachdem sich die Künstler die Zielsetzungen der zeitgenössischen bildenden Kunst zueigen gemacht hatten, war es nur natürlich, daß eine Tandenz zu Epik, Komposition und Monumentalkunst vorherrschend wurde. Schon 1948, mit den ersten staatlichen Jahresausstellungen und den ersten regionalen Ausstellungen, wird das Bemühen der bildenden Künstler offenbar, den intimen Bereich zu sprengen und ihre Themen in der psychologischen Sphäre zu suchen, jenseits von den banalen, meist ausdruckslosen „Ausdrucksköpfen". Maler, Bildhauer und Graphiker richteten nun immer mehr ihre Aufmerksamkeit auf Gestalten aus dem Volk, auf Charakterzüge von großen Männern der Kultur, der fortgeschrittenen Wissenschaft und Kunst, auf hervorragende Persönlichkeiten der Gegenwart und Vergangenheit des Landes. Sie versuchten reiche, geistige Biographien darzustellen, das Beispielhafte, Nachahmenswerte in der charakterlichen Gestaltung der porträtierten Persönlichkeit herauszuarbeiten, dies sowohl in der Porträtkunst als auch in Kompositionen. Von den großen Vorläufern der rumänischen Kunst haben in der Malerei, beginnend mit Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ion Andreescu, Ştefan Luchian und Camil Ressu, Jean Al. Steriadi, Iosif Iser, Nicolae Tonitza und Ştefan Dumitrescu, in der Bildhauerkunst Ion Georgescu, Ştefan Ionescu-Valbudea, Dimitrie Paciurea und Constantin Brâncuşi, Ion Jalea und Cornel Medrea die Gefühls- und Gedankenwelt des Menschen erforscht, diese bildnerisch gestaltet und damit unvergeßliche Werke für den Kulturschatz des rumänischen Volkes geschaffen.

In der Malerei werden während dieses ganzen Zeitraums weiterhin die obenerwähnten Kunstgattungen als Äußerung engagierten Schaffens gepflegt. Mit der Komposition sozialer und geschichtlicher Thematik wird aber auch das Porträt entwickelt, und zwar sowohl im Sinne der Wiederaufnahme einer Tradition, die hervorragende Werke aufzuweisen hatte, als auch durch seine Anpassung an die Erfordernisse moderner Kunstäußerung. Die Forderungen des großen Stromes fortschrittlicher Denkart, die in unserem Jahrhundert durch den neuen Humanismus der befreiten Völker zum Ausdruck kommt, die in ihrem Vaterland den Sozialismus aufbauen, im Geiste der Solidarität mit dem Weltproletariat, das für seine Rechte und Freiheiten, für ein menschenwürdiges, reiches Leben kämpft, sind auch die Forderungen der so verdichteten Kunstidee in Rumänien. Die neue Realität des im sozialistischen Aufbau begriffenen Rumänien bedarf keiner „Idealisierung", um als schön zu gelten. Sie birgt, was Ausmaße und Harmonie bzw. Ausgewogenheit anbelangt, Elemente des monumentalen Kunststils, ebenso durch ihren Rhythmus wie durch die Tiefe des Ausdrucks der im Einsatz stehenden seelischen Faktoren. Angesichts dieser Realität haben die fleißigen Brigaden der neuen Kunst gelernt, schlicht und zugleich groß im Ausdruck zu sein, ohne Bombast und Aufdringlichkeit. Die einfache Feststellung der Tatsachen schließt die Größe der Zeit ein, Aufrichtigkeit und Ehrfurcht vor dem ethischen Sinn dieser geschichtlichen Realität eben durch Schlichtheit in der Gestaltung bedeutet implizite künstlerisches Schaffen. Wahre Kenntnis führt zu wahrheitsgetreuer Gestaltung. Und irgendwo tief im Innersten des Künstlers werden jene Saiten zum Schwingen gebracht, die auch die Seele der Erbauer der Seebäder an der Schwarzmeerküste, der Wasserkraftwerke, der neuen Industriestädte, der großen Metallurgie- und Chemiewerke usw. bewegten. Wir haben eine Stilerneuerung vor uns, die dem Künstlerbewußtsein vom Leben selbst aufgezwungen wird.

Daß in einer Kollektivausstellung mit großer thematischer Konsequenz die Teilnehmer sogar das Wunder vollbringen können, den Wert ihrer eigenen, sehr unterschiedlichen und differenzierten Stilarten ungeschmälert zu erhalten und dabei doch in fortgeschrittener moderner Ausdrucksweise das gleiche in anderen Gruppen- oder eigenen Ausstellungen verfolgte Ideal ästhetischer Qualität zu bewahren, ohne Konzessionen an Didaktizismus, Naturalismus oder illustrativen, flachen Deskriptivismus zu machen, scheint einem fast unglaublich, hätte man solche Veranstaltungen nicht schon erlebt. Aber es ist dennoch eine Tatsache. Ob ein Kunstwerk dem Betrachter zugänglich ist oder nicht, hängt von der leidenschaftlichen Spannung ab, die den Bildern innewohnt, von ihrem epischen Pathos der keinen „Rabatt am Wert" des Werkes zuläßt.

Auf dem fruchtbaren Boden solcher Fragestellung entwickelten sich in den letzten Jahren mehr bildnerische

Ausrichtungen als je in der rumänischen Kultur. Die Problemstellung der zeitgenössischen Kunst, der gegenüber die rumänische Schule stets aufgeschlossen ist, zwingt grundlegende Untersuchungen an den Ausdrucksmitteln auf. Andererseits ist das in einer künstlerischen Technik verwendete Zeichensystem für Zugänglichkeit und Überzeugungskraft des Kunstwerkes entscheidend.

Diese Untersuchungstendenzen haben im allgemeinen, im ganzen gesehen, bis zu einem gewissen Grad mit den Haupttendenzen der Weltkunst etwas Gemeinsames. Auch bei uns gibt es wie überall eine Konfrontation zwischen künstlerischem Ausdruck und der durch die Erfahrung der Naturbeherrschung und die gesellschaftlichen Erfahrungen des 20. Jahrhunderts umgewandelten Realität. Fragen wie das Verhältnis zwischen technisch-wissenschaftlicher Revolution und Kulturleben, zwischen Technologie und Kunst gehören größtenteils zum Beschäftigungskreis, zum Suchen der rumänischen Künstler, und das mit Recht. Es sei bemerkt daß es sich einerseits um reaktive, kompensatorische Verhältnisse handelt, die zur Entwicklung von Ausdrucksformen führen, die den Lebenskräften den elementaren Potenzen des Menschen näher liegen, leichter in das System bleibender geistiger Werte integriert werden können und ihren Platz in der Geschichte, ja sogar jenseits der Geschichte haben, andererseits um parallele Verhältnisse, aus denen jene Ausdrucksformen von schwer definierbarer Vielfalt hervorgingen und auch weiterhin hervorgehen, die jedoch alle davon zeugen, daß die Kunst von den erneuernden Werten der technischen Umwelt durchdrungen wird und sogar eine „Offenbarung" erlebt, was die Bedeutung und die Fähigkeit dieser Werte betrifft, das Leben des Menschen und seine Beziehung zur Umwelt zu verändern.

Das ständig und mit wachsendem, differenziertem Interesse erforschte Gebiet ist das der engagierten bildenden Kunst, die sich kühn und luzid im weitesten Sinne des Humanismus ihr erzieherisches Betätigungsfeld sucht. In dieser Richtung hat die Malerei als vorrangig traditionelle Kunstart zahlreiche Erfahrungen gemacht und Erfolge erzielt, die dadurch gekennzeichnet sind, daß das Hauptgewicht auf die Synthese zwischen Modernismus und Zugänglichkeit gelegt wurde. Interessant ist auch, durch ihren beständigen Erfolg bei zahlreichen Kategorien des Publikums, die am sichtbarsten der Tradition verpflichtete Richtung der stimmunsbetonten Malerei, die, gleichviel ob es sich um das Figurative oder Nonfigurative handelt, die für die großen Momente der rumänischen Malerei des 19. und 20. Jahrhunderts kennzeichnenden Werte von Phantasie und Farbenharmonie hervorbringt, ebenso wie die gesamte Ausrichtung der tridimensionalen Kunst.

Es wird immer klarer, prägnanter und unwiderlegbarer ersichtlich, daß das rumänische Volk eine eigene Art, die Zwiesprache des Individuums mit der Welt schöpferisch zu gestalten, besitzt.

Verschiedenen Gemälden, die, was Chromatik und Ornamentik betrifft, von der Volkskunst ausgingen, ist eine Synthese des kraftvoll Bildhaften und Seelenvollen mit ansprechendem visuellem Effekt gelungen. Unsere Bildhauer haben durch Rekonstruktion des Aufbauschemas der Volkskunstornamentik in den tridimensionalen Raum ebenso einen Stil geschaffen, wie unsere Maler durch Farbgebung die Magie der Folkloreteppiche, der Hinterglasmalerei sowie der Motive unserer berühmten Keramik enträtselten.

Kunst ist nicht bloß chiffrierte Realität der objektiven Umgebung, sondern der Widerhall des Dialogs zwischen Bewußtsein und Universum, sie ist das mit dem leisen Schauder des Mitteilungsaktes ausgesprochene Bekenntnis eines lebendigen Menschen an andere Menschen, die er ebenso und in gleicher Weise lebendig zu machen wünscht. Unsere Zeit kennzeichnet ein großer Konsum von Kunstgegenständen, die Kunstbegierde des vor kurzem zum Kunstverständnis gereiften Menschen ist unermeßlich.

In Rumänien ist der größte Teil der Kunstkonsumenten in Stadt und Land glücklicherweise nur ganz selten vom Ungeist der industriell vorgefertigten geschmackverderbenden Meta-Kunst geprägt worden. Der Kunstgeschmack hat bei uns in der nationalen Tradition seine Wurzeln. Die zeitgenössische Kunst versucht diesem erhöhten ästhetischen Bedürfnis, in den meisten Fällen mit verschiedenen eigenen Formulierungen, die aber vom selben Geist durchdrungen sind, gerecht zu werden. Es ist also vollauf berechtigt, wenn die in der Volkskunst bestehenden Kunstrichtungen von zahlreichen Künstlern aller Generationen geläutert aufgegriffen werden. Die zeitgenössische rumänische Kunst pflegt die nationale Tradition ebenso wie die der Weltkunst, die in unserem Land in ganz eigener Form auftritt. Durch Pflege dieser Traditionen kann man zu Erneuerungen vorstoßen wobei das Neue im Ausdruck nach Möglichkeit auf das Bestehende aufgebaut wird.

Im Bewußtsein, daß der Künstler vor allem durch sein Schaffen zur ästhetischen Erziehung der Massen beizutragen hat, arbeiten die rumänischen Kunstschaffenden gewöhnlich so, daß ihre Werke (dies gilt für den Großteil der ausgestellten Arbeiten) dem mit dem expressiven, gesetzmäßigen, rigorosen und der seelischen Exuberanz des Volkskunst-Dekorativismus vertrauten Betrachter zugänglich sind. In diesem Sinne kann man nicht bloß von einer Erziehung des Publikums durch den Künstler, sondern auch von einer Bestimmung des Geschmacks des Künstlers durch das Publikum sprechen. In dieser Zeit, da sich das soziale Leben intensiver denn je entfaltet und immer neue Kategorien von Staatsbürgern zum Verständnis von Kunst und Kultur herangeführt werden, wo jeder Einzelne zu einem Kunst- und Literaturliebhaber wird, hat der Geschmack der Massen einen entscheidenden Einfluß auf das Kunstschaffen. Das ist zweifellos an den veranstalteten Ausstellungen zu erkennen.

Ob wir viele Künstler haben? Organisierte Berufskünstler gibt es einen je 10 000 Einwohner, d.h. fast 2 000 bei 20 Millionen Einwohnern. Allein in der Hauptstadt des sozialistischen Rumänien gibt es heute über 800 Berufskünstler, davon etwa 500 Maler und Bildhauer, unter denen sich große Namen der bildenden Kunst unseres Landes befinden. Das Vertrauen, dessen sie sich beim Publikum erfreuen, ist durchaus berechtigt. In einer Welt, in der sich die ethische Basis des Menschen stets zu bewähren hat, ist die Antwort der rumänischen bildenden Kunst, die auf den bleibenden Wert des menschlichen Geschlechts, auf das Kulturschicksal der Kollektivitäten mit nationaler Tradition und die Kräfte vertraut, die jedem von den hohen fortschrittlichen Idealen der Freiheit und sozialen Gerechtigkeit durchdrungenen Menschen innewohnen, eine optimistische Hymne an die Zukunft der Menschheit.

ION FRUNZETTI

Резюме

Спустя тридцать лет после национального антифашистского вооруженного восстания, на этапе интенсивного взаимодействия всех областей общественной жизни, могущих способствовать утверждению нового самосознания, завоеванного за этот промежуток времени каждым членом румынского социалистического общества, вполне естественно оглянуться и бросить взгляд назад, на пройденный путь, но также и вперед — на то, чему предстоит претвориться в жизнь.

Румынское изобразительное искусство современности не боится этого критического, аналитического, пытливого взгляда, смело, как пучок рентгеновских лучей, направленного на его творения и их глубокие внутренние основы, на их структуры, считавшиеся в свое время оптимальными и одна за другой изжитые, редко с сожалением и всегда с оптимизмом возвышенной, придающей новые силы цели. Нелегко восстановить, на первом привале, увиденные пейзажи или испытанные при этом чувства, потому что не так-то просто заново пережить пройденные этапы с точной географией переживавшего их сознания. Поэтому наша сегодняшняя попытка будет скромной и сведется лишь к беглому наброску. Задача дополнить его ляжет на будущих историков искусства.

Диалектика беспокойных, отмеченных исканиями лет, истекших с того памятного 1944 года, свидетельствует, с одной стороны, о постоянной целеустремленности нашего современного искусства — об его твердой решимости служить людям, народу, а с другой — о тех средствах, при помощи которых эта цель может быть достигнута. Нелегко было в этой программе обеспечить связь настоящего с прошлым, чтобы дать прочную основу будущему, использование, в целях дальнейшей популяризации современной художественной жизни, лучших, ценнейших традиций румынской живописи и скульптуры, укоренившихся на протяжении отечественной истории.

Но заново обрести социальную программу живописи и ваяния с перспективы полной художественной искренности предполагает *интроспекцию* в индивидуальном плане и серьезную *разведку* художественных запросов широких масс в плане общественном. Тот, кто постулировал *новое историческое ви́дение*, рассматриваемое как эстетическая категория, имел в виду интеграцию этой категорией идеи самосознания и непрерывности существования данного народа с его специфическими свойствами, так же как расшифровку этих специфических для каждого из его компонентов черт в каждом из его проявлений, в ансамбле его культурного вклада в мировую историю. Ценность труда в определении современного человека, его отношение к постепенно меняющемуся пейзажу как города — цитадели современной промышленности, так и все более приближающегося к городу села, его диалог с извечной природой, с ее известными законами и формами мифологизации чувств, нередко заменяющими их знание, могли быть и были художественно выявлены, хотя и не без напряжения и усилий.

Сотни (а может, и тысячи) художников, которые, возможно, с бо́льшим умением и легкостью играли бы на одной-единственной струне (конечно лирической — струне их восприимчивости), оказались вынужденными их собственной совестью отказаться от этого изящного и удобного упражнения, с тем чтобы себя перевоспитать и заставить эффективнее, чем это сделало бы их воспитание другими, понять общее направление времени, расшифровать требования настоящего исторического момента и в конце концов освоить его запросы, которые не ограничивают нас, а обогащают. Достоинство честности и простоты, красноречие насыщенного языка, питаемого эмоциональной и идейной пищей, выгода сосредоточенности — это блага, завоеванные нами не год или два назад, а за два с половиной десятилетия с лишним, почти три десятилетия. Они-то и составляют ценность нового румынского искусства — умения отказываться от ненеобходимого, от излишней аналитичности в пользу преклонения перед изобразительной сущностью, задуманной по образу и подобию извечного искусства румынского народа, ныне более оправданно гордого, чем когда-либо, более чем когда-либо исполненного решимости сохранить свою свободу говорить свое слово в истории, измеряемой пятилетиями, но и моментами, более чем когда-либо достойного считаться одним из факторов всемирной культуры и стремящегося к построению собственной цельной личности, вписанной в мажорный смысл положительной исторической эволюции.

Сегодняшнее искусство Румынии — плод не только размышлений ее художников о специфическом характере культуры румынского народа, каким он был спокон веку, но и результат специфического для него творческого способа решения диалога между человеком и миром; выраженный дорогими художникам образами, такой диалог оказывается аналогичным для большинства.

Уже первый контакт с искусством нынешней Румынии позволяет как знатокам румынской художественной жизни в прошлом, так и ценителям искусства, действующим вне нашей культурной сферы, без труда констатировать, несмотря на большое разнообразие форм проявления, вполне очевидное «семейное сходство» современных произведений в области живописи, скульптуры, графики, декоративного и прикладного искусств, стенописи или монументального, статуарного ваяния, рассматривая их как нечто отдельное, отличное от внутреннего, сокровенного и всегда присутствующего единства. Речь идет об единстве различных элементов одного и того же фундаментального, формирующего стремления, о глубоком единстве гуманитарных целей всей современной румынской культуры.

Эстетическая позиция разных категорий художников может быть неодинаковой, различными могут быть решения, найденные или принятые каждым из них в вопросах художественного языка, обличающего бо́льшую или меньшую изобретательность, но неизменно иллюстрирующего свободу выражения и стремление к тождественности самому себе в условиях полной художественной искренности. Однако, превыше специфических систем знаков, осуществляющих передачу значений от творца до потребителя искусства, знаков, выбор которых остается на усмотрении каждого художественного сознания, чувствуется общий эстетический идеал. Он заключается в согласии, программно установленном в качестве цели того духовного упражнения, которое создает произведения искусства, точнее — в согласованности между индивидуальной волей художника, стремящегося к самовыражению посредством всего, что в нем есть самого живого и оригинального, и его решимостью найти определенные формы, способные отразить чаяния, желания, стремления и горести достигшего самосознания народа не менее ярко, чем свои собственные, какими они фактически и являются.

Разнообразие тенденций, наблюдавшихся в румынском искусстве на протяжении последних десятилетий, представленное очень ценной плеядой художников, перекинуло прочные мосты к искусству нашего художественного прошлого, о великих свершениях которого не забывает современное искусство. Потому что свершения эти продолжают

еще и сегодня служить неизменно живым и действенным стимулом профессионального усердия и серьезности, а также психической сосредоточенности, упорства и порыва, необходимых для выражения того подлинного горения влюбленного в гуманистические ценности нового искусства, которое является его наипервейшим постулатом, идет ли речь о портрете, пейзаже или композиции. В новом обществе, которое строят сегодня в Румынии трудящиеся, все поощряет ориентацию на эти цели, на формирование и максимальное развитие качеств, способных выдвигать в изобразительном искусстве идеал возвышения человека силой собственного сознания. Новое, социалистическое качество современного румынского искусства может, частично, считать себя должником и специфической эволюции портретного жанра, а также и того, как обогащаются пейзаж, жанровая сцена, историческая композиция, аллегория.

В рамках общего усилия, направленного на определение в новой румынской культуре духовных и нравственных черт человека социалистического общества, его места и назначения в мире, художникам Социалистической Республики Румынии принадлежит видная роль. С интеграцией сознанием художников задач современного изобразительного искусства тенденция к эпике, к композиции, к произведению-памятнику, естественно, должна была приобрести особый удельный вес. Еще в 1948 году, начиная с первых годичных государственных или областных выставок стало очевидным стремление румынских художников преодолеть интимные переживания в пользу психологической проблематики большего значения, чем предпочтение к банальным « экспрессивным головам», зачастую недостаточно экспрессивным. Все последовательнее перенося свое внимание на образы людей из народа, на черты передовых деятелей прогрессивной культуры, науки и искусства, на выдающиеся фигуры настоящего и прошлого страны, живописцы, скульпторы, графики старались охарактеризовать в своих творениях их богатые духовные биографии, осветить в портретах или композициях могущие служить примерами черты нравственного облика портретируемых. Начиная с великих предшественников румынского искусства: Теодора Амана, Николае Григореску, Иона Андреесску, Штефана Лукьяна или Камила Рессу, Жана А. Стериади, Иосифа Изера, Николае Тоницы или Штефана Димитреску в живописи, Иона Джорджеску, Штефана Ионеску-Валбуди, Димитрие Пачури и Константина Брынкуша, Иона Жали и Корнела Медри в скульптуре, — исследование мира чувств и идей человека и их художественное отображение внесли незабываемый вклад в культурную сокровищницу румынского народа.

В живописи на протяжении всего этого периода можно проследить непрерывное обращение к перечисленным жанрам как к проверенным возможностям ангажированной экспрессии. Параллельно с композицией на социальные и исторические темы, развивается портрет, как в смысле возврата к традиции, давшей в прошлом замечательные произведения, так и в порядке применения к потребностям современного художественного языка. Постулаты великого направления прогрессивного мышления, лучше чем когда-либо иллюстрированного в наш век новым гуманизмом освобожденных народов, строящих социализм в своих странах в духе нерушимой солидарности с мировым пролетариатом, борцом за свои права и свободы, за достойную, изобильную жизнь, также характеризуют в высшей степени сосредоточенное румынское художественное мышление.

Для того чтобы быть прекрасной, новая действительность Румынии в разгаре построения социализма не нуждается в « идеализации». В ней содержатся элементы искусства, монументального благодаря пропорциям, гармонии и уравновешенности, интенсивности ритма и выразительной глубине ангажированных душевных сил. Перед лицом действительности трудолюбивые бригады нового искусства учатся простоте формулировок и величию без громких, высокопарных фраз. Одной констатации фактов достаточно для передачи величия эпохи. Ее художественная иллюстрация, сделанная правдиво и со смирением перед моральным значением исторической истины, становится сама собой, в силу своей простоты, художественным фактом. Настоящее познание ведет к настоящему творчеству. Где-то, в глубине души, приходят в движение те пружины, которые толкали строителей приморских курортов, гидроэлектростанций, новых промышленных городов, крупнейших металлургических и химических комбинатов и т.д. Мы присутствуем при стилистическом обновлении, продиктованном самой жизнью отраженному в стиле художественному сознанию.

В то, что на коллективных выставках большой тематической последовательности их участники могут совершать чудеса, сохраняя в неприкосновенности валентности личных стилей, крайне разнообразные и дифференцированные, но всегда служащие посредством передового, современного языка, без уступок дидактизму и натурализму или плоскому иллюстративному описательству, — одному и тому же идеалу эстетического качества, к которому они стремятся и на других выставках, групповых или персональных, — трудно поверить тому, кто не видел ни одного из этих мероприятий. Однако это реальный факт. Доступность произведения искусства обусловлена страстной напряженностью образов, их эпическим пафосом и без «скидки на качество».

На плодотворной почве подобной проблематики за последние годы получили развитие более многочисленные, чем когда-либо в румынской культуре, художественные тенденции и ориентации. Проблематика современного мирового искусства, навстречу которой румынская школа остается постоянно открытой, требует фундаментальных исследований в области выразительных средств, и система знаков, используемая в той или другой художественной технике, в большой мере определяет и доступность произведения, и его убедительность.

Рассматриваемые в их ансамбле и в общих чертах, эти исследовательские тенденции обладают, до известной степени, общим знаменателем, совпадающим с основными тенденциями мирового искусства. Здесь, так же как и повсюду, происходит сопоставление между художественной экспрессией и действительностью, измененной опытом покорения природы и социальными экспериментами XX столетия. Вопросы вроде тех, что ставят соотношения между научно-технической революцией и культурной жизнью, между технологией и искусством: будь то реактивные, компенсационные отношения, вызывающие развитие известных выразительных форм, более близких к элементарным жизненным способностям человека и легче интегрируемых системой постоянных духовных ценностей, существующих в истории или даже по ту сторону истории; или отношения параллелизма, породившие и продолжающие порождать выразительные формы трудно поддающейся определению разновидности, неизменно свидетельствуя, однако, о проницаемости искусства обновляющими ценностями технической среды или даже «состояниями откровения» относительно значений и возможностей этих ценностей, призванных изменить жизнь человека и его отношения с окружающим миром, — в своей совокупности эти вопросы покрывают бо́льшую часть интересов и поисков румынских художников. Да иначе и быть не может.

Однако предметом постоянного, особенно настойчивого исследования, растущего и разностороннего интереса служит та зона ангажированного изобразительного искусства, которая трезво и смело продолжает искать сферу воспитательного — в самом широко гуманистическом смысле слова — воздействия. В этой области традиционно мажорный жанр живописи проделал ряд опытов и добился успехов, характеризующихся упором на синтез между современностью и доступностью. Интересна также — устойчивостью своего успеха у многочисленных категорий публики — тенденция, очевиднее других вписывающаяся в традицию, которую можно назвать живописным лиризмом и которая, будь то в предметном или в граничащим с беспредметностью видении, продолжает быть носительницей ценностей фантазии и хроматической гармонии, характерных для важнейших моментов румынской живописи XIX и XX веков, так же как и для целого направления в трехмерном изобразительном искусстве.

Все яснее, все сильнее и неопровержимее обозначается тот факт, что существуют присущие румынскому

народу способы творческого решения диалога между индивидуумом и окружающим миром.

Исходя из фольклорного творчества, из его хроматики или орнаментальных мотивов, ряд художников добивается здоровых, полнокровных, приятных на вид обобщений. Восстанавливая схему построения фольклорного орнамента, проецированного в трехмерном пространстве, румынские скульпторы создали собственный стиль, подобно тому, как их собратья — художники стремятся расшифровать, на своем хроматическом языке, магию народного ковра, живописи на стекле или узоров нашей пользующейся заслуженным престижем керамики.

Искусство — не только зашифрованная реальность объективного мира, но и отклик диалога между сознанием и вселенной, отмеченная красотой акта причастия исповедь живого человека другим людям, которых ему хочется сделать такими же живыми, как он, одинаково живыми. Наша эпоха отличается большим потреблением художественных произведений, и жажда прекрасного у человека, которому лишь недавно открылось понимание искусства, не знает границ.

В Румынии потребитель искусства как в городе, так и в деревне, к счастью, лишь очень редко заражен духом псевдохудожественной фабричной продукции, извращающей и опошляющей вкус. Глубокие корни его — в национальной традиции. Эти напряженные эстетические запросы современное искусство пытается удовлетворить, в подавляющем большинстве случаев различными, однако пронизанными одним и тем же духом самостоятельными формулировками. Так что присутствие очищенного отзвука существующих в народном искусстве художественных направлений у очень большого числа художников всех поколений является совершенно законным. Современное румынское искусство культивирует национальную традицию наряду с мировой, которая встречается на территории нашей страны в особых, своеобразных формах. Сохранение и поддержание этих традиций создает возможность подлинных обновлений, причем новые завоевания в области экспрессии основываются, по возможности, на предыдущих.

Сознавая, что служители искусства должны содействовать эстетическому воспитанию масс в первую очередь творчеством, румынские художники творят обычно (речь идет о большинстве экспонируемых работ) в духе доступности для зрителя, привычного к логичному, строгому экспрессивному декоративизму и обилию сентиментальных значений народного искусства. В этом смысле можно говорить не только о воспитании публики художником, но и о формировании его вкуса под влиянием публики. В настоящий момент, когда общественная жизнь развивается в усиленном темпе, распространяя знакомство с искусством и культурой среди все новых и новых категорий граждан и стремясь сделать из каждого настоящего ценителя искусства и литературы, вкус масс оказывает решающее влияние на творческое кипение художников. Мы постоянно наблюдаем этот факт на текущих выставках.

Много ли художников в Румынии? Профессионалов, охваченных организацией союза, — примерно один на 10 000 жителей, около 2000 на 20 000 000! Одна только столица социалистической Румынии насчитывает сегодня свыше 800 художников-профессионалов, в том числе приблизительно 500 живописцев и ваятелей, включая ведущих представителей художественной жизни. Доверие, которое им оказывает публика, законно и оправданно. В мире, где нравственные основы человека постоянно подвергаются испытанию, ответом, который дает на запросы жизни румынское изобразительное искусство, уверенное в нетленной ценности человеческого рода, верящее в культурные судьбы коллективов с национальной традицией и в необходимый запас энергии у каждого индивидуума, пронизанного великими прогрессивными идеалами свободы и социальной справедливости, служит оптимистический гимн, посвященный будущему человечества.

ИОН ФРУНЗЕТТИ

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ IAŞI

BUN DE TIPAR: 06.08. 1974; APĂRUT 1974;
COLI DE TIPAR 3; PLANŞE TIPAR ÎNALT 40; C.Z. PENTRU BIBLIOTECILE MARI 7 (R) 75; C.Z. PENTRU BIBLIOTECILE MICI 7.
TIRAJ 4700 + 130 LEGATE

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „ARTA GRAFICĂ"
CALEA ŞERBAN VODĂ NR. 133, BUCUREŞTI
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA